

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА КРАЇНОЗНАВСТВА ТА ТУРИЗМУ

ЗЕЛЕНА УГОДА ЄС: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ НА ШЛЯХУ ДО
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

за спеціальністю: 242 Туризм

галузі знань: 24 Сфера обслуговування

за освітньо-професійною програмою: Туризм

на здобуття освітнього ступеню: Бакалавра

Кваліфікаційна робота бакалавра
студентки денного відділення
IV курсу
Остряніної Аліни Олександрівни

Науковий керівник:
канд. геогр. наук, доц.
Кіптенко Вікторія Констянтинівна

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ БАГАТОРІВНЕВОСТІ У ТУРИСТИЧНІЙ ПОЛІТИЦІ	6
1.1 Поняття та модель багаторівневості у туристичній політиці ЄС	6
1.2. ЄС як наднаціональне утворення: важливість інтеграції у сфері туризму	12
РОЗДІЛ II ВПЛИВ ЗЕЛЕНОЇ УГОДИ ЄС НА РОЗВИТОК ТУРИЗМУ	17
2.1. «Transition pathway for tourism» як основа сталого розвитку у туризмі	17
2.2. Зелена Угода ЄС та її вплив на політику України	25
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ “TRANSITION PATHWAY FOR TOURISM” В ТУРИСТИЧНУ ІНДУСТРІЮ УКРАЇНИ	33
3.1. Перспективи реалізації угоди в контексті розвитку туризму	33
3.2. Виклики на шляху впровадження у туристичній галузі України	39
3.3. Пропозиції щодо забезпечення успішної реалізації в туристичному секторі	44
ВИСНОВКИ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	50
ДОДАТКИ	63

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Тема кваліфікаційної роботи «Зелена Угода ЄС: перспективи та виклики на шляху до євроінтеграції туризму України» є надзвичайно актуальною з кількох причин. Європейський Зелений курс ставить перед Україною виклики адаптації до нових екологічних стандартів, які спрямовані на досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. Це включає великі інвестиції в зелену енергетику, стале виробництво та екологічно чистий транспорт, що можуть кардинально змінити ландшафт туристичної індустрії в Україні. Зелена Угода пропонує перспективи для розвитку екотуризму і сталого туризму в Україні, що може привернути нові сегменти мандрівників, зацікавлених в екологічно відповідальному відпочинку. Розвиток цих напрямів може стати важливим елементом залучення іноземних інвестицій та підвищення міжнародної конкурентоспроможності України.

Зелена Угода вимагає реформ у багатьох секторах разом із туризмом. Це включає зміни в законодавстві про захист довкілля, управління відходами, використання природних ресурсів та збереження біорізноманіття, що впливає на розвиток туристичних територій та маршрутів. Адаптація до стандартів і політик ЄС в рамках Зеленої Угоди є ключовим аспектом євроінтеграційних зусиль України. Реалізація цих стандартів не тільки підвищить якість життя в Україні, але й покращить сприйняття країни на міжнародній арені як туристичного напрямку. Зелена Угода може сприяти децентралізації та розвитку регіональних туристичних потужностей, підтримуючи місцеві ініціативи і створюючи нові робочі місця в менш розвинених регіонах, що може сприяти збалансованому регіональному розвитку.

Загалом, ця тема є стратегічно важливою для майбутнього України в контексті європейської інтеграції та глобальних екологічних тенденцій і потребує глибокого аналізу та активного обговорення серед всіх зацікавлених сторін.

Мета дослідження полягає у виявленні викликів та можливостей, які виникають для українського туризму в контексті Зеленої Угоди.

Відповідно до мети формуються наступні **завдання дослідження**:

- 1) дослідити поняття та модель багаторівневості у туристичній політиці ЄС;
- 2) проаналізувати стратегію «Transition pathway for tourism» як основу сталого розвитку у туризмі;
- 3) дослідити перспективи розвитку туризму в контексті угоди;
- 4) проаналізувати вплив Зеленої Угоди ЄС на туристичну політику України;
- 5) з'ясувати виклики та перешкоди на шляху впровадження у туристичній галузі України;

Об'єктом дослідження є туристичний сектор України з особливим фокусом на його розвиток, адаптацію до екологічних стандартів та інтеграцію з європейськими ринками.

Предметом дослідження є потенційні виклики та можливості, які виникають перед українським туризмом в контексті настанов «Transition pathway for tourism».

Інформаційна база дослідження базується на документі Зеленої Угоди ЄС, документації і звітах щодо виконання Зеленої Угоди, законодавчих актах ЄС, що регулюють екологічні стандарти, енергетичну політику, управління відходами та біорізноманіття, «Transition pathway for tourism».

Методи дослідження включають документальний аналіз - вивчення офіційних документів, законодавства, стратегій та планів ЄС та України, що стосуються Зеленої Угоди та її впливу на туризм; огляд наукових статей, доповідей, що аналізують сталі практики в туризмі, екологічні інновації, та їхнє застосування в контексті євроінтеграції; кількісний аналіз - оцінка статистичних даних щодо туристичних потоків, економічного впливу туризму, використання енергоресурсів у туристичній галузі, впливу на довкілля тощо.

Структура роботи. Дана кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг роботи становить 65 сторінок, основна частина становить 50 сторінок.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ БАГАТОРІВНЕВОСТІ У ТУРИСТИЧНІЙ ПОЛІТИЦІ

1.1 Поняття та модель багаторівневості у туристичній політиці ЄС

Державне втручання в сферу туризму націлене на керування попитом, пропозицією та формуванням позиції туристичної економіки в рамках національної економічної системи та її взаємодії з іншими складовими структури. Секторна політика туризму передбачає визначення економічних, політичних, соціальних та культурних цілей, що пов'язані з розвитком галузі, досягнення різноманітних позитивних ефектів від наявності попиту та пропозиції, задоволення соціальних потреб у сфері туризму та розроблення необхідних заходів. [105] У широкому контексті, політика туризму розглядається як діяльність держави та її органів, спрямована на визначення економічних та соціальних цілей, а також на вибір відповідних інструментів для їх реалізації, що сприяє формуванню структури туристичного ринку, як з погляду пропозиції, так і попиту, а також їх взаємозв'язків. [92]

Діяльність державних органів у сфері туристичної політики має спрямовуватися на задоволення потреб суспільства у туристичних послугах та формування оптимального обсягу та структури туристичного потоку. [86] Таким чином, основною метою держави є встановлення економічних та неекономічних цілей, а також вибір інструментів, необхідних для їх реалізації.

Структура туристичної політики, яка охоплює державні органи, що впроваджують політику (суб'єкти політики), туристичні підприємства та їх пропозиції, а також споживачів туризму (одержувачі політики), вимагає визначення модельних рішень щодо ролі держави в економіці (методи політики) та інструментів політики. [93]

Структура соціально-економічної політики, включаючи сферу туристичної політики, базується на обраній моделі (методі) політики. Реалізація

цієї моделі здійснюється за допомогою відповідних інструментів (засобів), що підпорядковані обраній моделі і служать засобами досягнення поставлених цілей та завдань. Сучасна політика туризму, зокрема європейська, у своїх деклараціях приймає формулу змішаної моделі, у якій переважає форма лібералізму, аніж інтервенціонізм. [88] Цю модель також називають дерегуляцією, що загалом передбачає обмеження ролі держави в економіці. Це може призвести до прийняття концепції управління економікою виключно на ринкових принципах. [38]

Інструменти туристичної політики, якими користуються компетентні органи, становлять конкретну форму реалізації певної моделі політики державою. Основу багаторівневої системи регуляцій формують три групи інструментів туристичної політики, які висвітлено у додатку А.

Згідно з типологією, інструменти політики туризму можуть включати економічні, правові, адміністративні, організаційні, інформаційні та моральні. Вибір відповідних інструментів політики дозволяє досягти передбачених економічних і соціальних цілей.

Органи Європейського Союзу не здійснюють широкомасштабного регулювання економіки туризму. У сфері політики туризму держави-члени мають повну автономію. Відповідно до цього можна зазначити, що горизонтальна політика туризму, в трактуванні інших політик у Європейському Союзі, фактично відсутня. Вибір конкретної моделі та певних інструментів політики туризму у країнах-членах ЄС є внутрішньою відповідальністю кожної країни. [105] Концепція політики туризму на рівні окремої країни узгоджується з загальною системою соціально-економічної політики.

Регулювання ринку туроператорів, включаючи питання захисту прав споживачів є одним з найважливіших проявів спільної політики туризму Європейського Союзу. Дане регулювання базується на загальних принципах функціонування Європейського Союзу і переважно регламентується Директивою (ЄС) 2015/2302 Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу від 25 листопада 2015 року про туристичні заходи та туристичні послуги.

[54] Ця директива сприяє повній гармонізації європейського ринку туризму у контексті діяльності туристичних агентств і суб'єктів, що надають туристичні послуги. Директива розширила сферу регулювання ринку, якщо порівнювати з попередніми рішеннями та зміцнила правовий захист клієнтів.[105]

Термін "багаторівневе врядування" (MLG) спочатку був розроблений Комітетом регіонів ЄС (CoR) у 2009 році. [111] Він визначає мету Європейської Комісії "розбудувати Європу в партнерстві" та мати інклюзивний європейський процес прийняття рішень: "Багаторівневе врядування означає скоординовані дії Європейського Союзу, держав-членів і місцевих і регіональних органів влади, котрі базуються на партнерстві... для створення та впровадження політики ЄС. Це призводить до розподілу відповідальності між різними рівнями влади".[32, 1-2] У цій концепції основним є визнання того, що реалізація політик, дій і стратегій є більш ефективною, коли вони виконуються спільно. У найпростішому вигляді багаторівневе врядування передбачає спільну роботу на різних рівнях управління задля більш ефективного впровадження політики.

Після прийняття Європейською комісією кліматично-енергетичного пакета "20-20-20" у 2008 році [62], що передбачає зобов'язання ЄС збільшити свою частку енергії, що споживається з відновлюваних джерел до 20%; скоротити викиди парникових газів на 20%; та збільшити енергоефективність на 20% - все це до 2020 року, місцеві та регіональні органи влади отримали відповідальність за внесок у досягнення цих цілей шляхом створення власних цілей і стратегій на місцевому рівні.

Починаючи з 2008 року, понад 5000 місцевих і регіональних органів влади взяли на себе зобов'язання ухвалити Плани дій сталого енергетичного розвитку, підписавши Угоду мерів, тоді як інші розробили або добровільну, або обов'язкову енергетичну політику чи плани дій.

Зі зростанням кількості підходів, що включають різні рівні управління, виникла проблема загальної узгодженості. [32, С.2] Багаторівневість має на

меті підтримувати органи державної влади задля досягнення більшої злагоди між різними підходами.

Працюючи разом через підхід “multi-level governance” (MLG - багаторівневе управління), державні органи мають змогу об'єднати свій досвід, щоб принести користь процесу планування:

- регіональна влада може сприяти кращій комунікації з національною владою, при цьому надаючи технічну та/або фінансову підтримку, а також виступати в ролі координатора даного процесу;
- місцева влада може підтримати зв'язок з місцевими громадами, завдяки яким будуть здатними визначити досяжність розроблених планів.

Це може принести багато переваг, допомагаючи обом органам:

- забезпечення злагодженої роботи між місцевими та регіональними планами, яка допоможе інтегрувати плани та політику на регіональному та місцевому рівнях для підвищення ефективності;
- розроблення чіткого та послідовного бачення завдяки обміну знаннями та ідеями між органами влади сприятиме створенню амбітних та більш реалістичних перспектив. Зважаючи на це, необхідно надавати належну увагу місцевим реаліям, особливо стратегічним потребам;
- встановлення більш сприятливих механізмів фінансування, а саме партнерство з іншими органами влади, що створить більш безпечні та стабільні умови для залучення фінансування;
- ефективна комунікація завдяки спільному визначенню цілей, що може гарантувати співпрацю між зацікавленими сторонами у тому числі й уникнення непорозумінь;
- встановлення послідовних інструментів моніторингу та звітності, щоб забезпечити кращий моніторинг планів на місцевому та регіональному рівнях;
- обмін досвідом, навичками та знаннями, котрий може заповнити важливі прогалини у навичках планування та сприяти поширенню передового досвіду та інноваційних дій;

- об'єднання ресурсів, навичок та технік може стати можливим лише завдяки спільній роботі. Це дозволить оптимізувати обмежені ресурси, використовуючи переваги економії масштабу, внаслідок спільних закупівель чи доступу до певного інструменту енергетичного планування. Такий підхід може заощадити час і спростити процес, оскільки регіональні та місцеві органи влади "розділятимуть навантаження";
- спільна робота сприятиме кращому керуванню розподілом ресурсів, полегшуючи зв'язок між процесами просторового та сталого енергетичного планування. Даний аспект сприятиме розвитку просторового планування.

У листопаді 2015 року партнери із програми Coorenergy зустрілися з президентом Європейського комітету регіонів, Маркку Марккулою, для обговорення важливості застосування багаторівневого підходу до управління сталою енергетикою. М. Марккула наголосив: "Незалежно від того, чи йдеться про місцевий, регіональний чи національний рівень, усі уряди мають спільну мету: досягнення результатів для громадян. При цьому вони не мають конкурувати, а співпрацювати, сприяти територіальній єдності, стимулювати інновації та створювати справді стійку економіку. Це суть багаторівневого управління. Мається на увазі про ефективне прийняття рішень, надання повноважень усім рівням влади для спільної відповідальності. Це про комунікацію, обмін знаннями та досягнення результатів. Угода мерів відмінно ілюструє це. Понад 6500 підписантів, що представляють 200 мільйонів громадян, зобов'язалися досягти та перевищити цілі ЄС щодо скорочення викидів CO₂. Угода демонструє, що ЄС може спрямовувати міста та регіони на реалізацію амбіційних планів на місцевому рівні для досягнення спільної мети. Нові цілі Угоди до 2030 року, зокрема, скорочення викидів CO₂ на 40%, свідчать про взяття місцевими органами влади відповідальності. Однак необхідно також зробити міста та регіони більш стійкими до впливу зміни клімату. Успіх Угоди має поширюватися і за межі Європи. Принципи Угоди, які базуються на багаторівневому управлінні, можна застосовувати й експортувати." [32, С. 3-6]

Стратегія згуртованості ЄС [100], яка включає фінансування Європейського фонду регіонального розвитку, постійно підтримує європейські регіони в їхніх зусиллях підвищити цінність своїх географічних активів, культурної та історичної спадщини, а також розвивати туризм як ефективну та сталу галузь. Протягом періоду з 2021 по 2027 роки стратегія продовжує надавати широку підтримку сталого туризму та можливості для просування цифрової та екологічної трансформації. [30] Вона також спрямована на підвищення довгострокової стійкості та стабільності сектору, враховуючи всі цілі Transition Pathway for Tourism.

Крім того, ця тема є важливою для Міської програми тематичного партнерства ЄС "Сталий туризм» [110], яка спрямована на розвиток туризму в містах як ключового елемента розвитку сталого міста. Європейська комісія прагне досягти збалансованого портфолію проектів, який відповідає найвищим стандартам якості та відображає географічне, просторове та демографічне розмаїття європейських міст. Очікується, що проектні пропозиції будуть дуже експериментальними за своєю природою і тому не можуть отримати традиційне фінансування зі звичайних джерел. [64]

1.2. ЄС як наднаціональне утворення: важливість інтеграції у сфері туризму

Туризм стає все більш важливою галуззю, яка відіграє ключову роль у європейській та світовій економіці.

Однак зі зростанням його значення сектор стикається з новими та складними викликами, такими як «еволюція туристичної політики через її наскрізний, багаторівневий та фрагментований характер», а також політичні пріоритети та бюджетні обмеження» [95, С.2].

Більшість держав-членів мають власну туристичну політику та довгострокові стратегії з подібними пріоритетами та цілями, такими як сталість, конкурентоспроможність, зменшення сезонності та покращення якості та різноманітності подорожей. Ці спільні бачення формують міцну основу для розробки майбутньої інтегрованої європейської політики, яка буде реагувати на розвиток індустрії туризму та підвищення конкурентоспроможності.

На даному етапі слід підкреслити, що інтегрована туристична політика має бути розроблена для держав-членів, залучаючи приватний сектор, неприбуткові організації та інші зацікавлені сторони, котрі на різних рівнях можуть впливати на туристичну діяльність.

Збереження статусу Європи як "одного з найкращих туристичних місць у світі" є спільною метою для всіх держав-членів та зацікавлених сторін у галузі туризму [74, С. 19]. Усі учасники погодилися щодо актуальності та унікальності європейської історичної, культурної та природної спадщини, яка має використовуватися в стійкому та організованому шляху на користь своїх громадян.

Попри визначення та дослідження ключових факторів сталого розвитку туризму, проведених протягом багатьох років Європейською комісією та Європейським парламентом [108][109][102], туризм ЄС залишається лише сукупністю індустрій туризму держав-членів, чії окремі стратегії конкурують одна з одною у переважній більшості випадків.

Немає стратегії бренду чи комунікаційної стратегії призначення. У ЄС немає туристичного знака якості. Класифікація туристичних місць не гармонізована. Попри створення ETIS, статистика країн не базується на однакових змінних і одиницях, тому через це статистика ЄС все ще не відображає практичну реальність цього сектора. З іншого боку, європейська статистика не вимірює соціально-економічний вплив туризму на території загалом і на транскордонних територіях ЄС зокрема. [74, С. 20]

Зі свого боку, Європейський парламент визначає ключові виклики [74, С. 20], які стоять перед європейською туристичною галуззю:

- сталість виступає як горизонтальний принцип, яку повинні досягти всі агенти туристичної галузі, а також у конкретних сферах, таких як транспорт, збереження та використання природної, культурної спадщини як туристичних ресурсів;
- політична нестабільність внаслідок економічних криз, змін національного уряду, особливо тих, що визначають перехід до євроскептичних політичних підходів: Brexit чи інші фактори, такі як терористичні атаки чи Арабська весна;
- зміна туристичного профілю, яка спричиняє появу нових нішевих цільових груп, таких як люди похилого віку, ЛГБТ або «зелені» (екологічно чисті) туристи;
- баланс між простими процедурами спрощення короткострокових віз та реакцією на явища нелегальної/масової міграції;
- конкуренція на світовому туристичному ринку, особливо з появою нових неєвропейських ринків призведе до того, що підприємства з ЄС будуть змушені покращити якість своїх продуктів і послуг, розширювати їх або створювати нові, щоб залишатися конкурентоспроможними на світовій арені. Окрім цього потрібні значні зусилля для пошуку нових стратегій і підходів, аби подовжити туристичний сезон і залучити більше відвідувачів;

- цифровізація та регулювання онлайн-послуг передбачають глибокі зміни у бізнес-моделях туристичного сектору та призводять до появи нових учасників у галузі, таких як платформи економіки спільного використання та інші онлайн-сервіси. Це зумовлює потребу в регулюванні цифрових послуг, зокрема, у забезпеченні конфіденційності, захисту персональних даних та їх використання;
- місцевим і регіональним адміністраціям необхідно збільшити свої компетенції у сфері стратегічного планування та управління вторинними наслідками туризму. Це зарадить їм належно підтримувати сталий, високоякісний та конкурентоспроможний розвиток.

Ці пріоритети не були ані розроблені, ані застосовані в загальноєвропейському контексті, а отримані результати були перевірені лише на національному рівні з різним ступенем успіху [106, С. 23-24]. На сьогодні так званий «інтегрований підхід» розуміється як участь усіх зацікавлених сторін туризму у визначенні національної/регіональної політики та планів дій, але повинні бути «інтегрованими» усі 28 національних політик і стратегій у секторі туризму під егідою ЄС. [95, С.2-3] Цю основну концепцію інтеграції слід розглядати як наслідок відкритості та бажання залучити туристів із третіх країн – необхідність, яка впливає зі зростання розвитку «європейської дестинації».

У європейському контексті існують інші виклики та пріоритети, які не враховуються інституціями ЄС. [74, С.21] Одним із таких викликів є розвиток транскордонного туризму, який потребує наднаціональних стратегій і політики для досягнення відповідних цілей ЄС. Ці цілі можуть включати сталість та інтеграцію транскордонних/спільних природних і культурних активів, розвиток транскордонних та транснаціональних маркетингових ініціатив, просування туристичних або культурних маршрутів та сприяння іншим транскордонним/європейським ініціативам.

Інтегрований підхід до туризму в ЄС має вирішальне значення для досягнення сталого розвитку сектора. [114] Насправді Європейській комісії потрібні правові засоби для розробки інтегрованої туристичної політики,

спрямованої на конкретні цілі. Ці цілі повинні бути спрямовані на сприяння сталому розвитку туризму, розробку стратегічних пріоритетів, розробку стратегій комунікації та брендингу, а також розвиток і підтримку ринків для різних туристичних продуктів. Для успішної реалізації цих цілей необхідні відповідні фінансові ресурси для забезпечення підтримки європейського туристичного бізнесу в реалізації цих стратегій і програм.

На європейському рівні є спільні проблеми, які вимагають скоординованих дій у комплексному підході та цілісної структури. [74, С.20-21]

Деякі питання включають:

- вплив масового туризму на культурну та природну спадщину;
- економіка спільного використання позначається на динаміку туристичної галузі, вимагаючи застосування спеціальних законів. Ці закони мають бути спрямованими на забезпечення балансу між зміною бізнес-моделей, профілем турагентів, конфліктами з місцевими громадами та традиційними агентами в галузі;
- глобалізація місцевих туристичних продуктів і послуг для задоволення глобального попиту без обов'язкового навчання та навичок туристичних агентів.

Тож, попри динамічність туристичного сектору, йому все ще бракує цілісної структури адекватних дій і політики ЄС. Туризм не є головним політичним пріоритетом Комісії, і хоча різні фонди ЄС можуть підтримувати туристичну діяльність, немає єдиного фокуса фінансування ЄС, присвяченого саме туризму. [74, С.21-22] Хоча Європа залишається конкурентоспроможним туристичним напрямом, вона відстає від інших ринків.

Прогноз UN Tourism щодо туризму до 2030 року демонструє значний потенціал майбутнього зростання туризму в ЄС протягом наступних десятиліть. [116] Очікується, що до 2030 року міжнародне прибуття до країн ЄС зростатиме в середньому на 9 мільйонів на рік (+1,9% на рік), при цьому особливо швидке зростання буде на ринках поза ЄС. Цей потенціал буде реалізований лише в тому випадку, якщо ЄС розглядатиме європейську індустрію туризму як одну зі

своїх ключових економічних галузей, а не лише як доповнення до основних галузей.[74, С.22]

РОЗДІЛ II. ВПЛИВ ЗЕЛЕНОЇ УГОДИ ЄС НА РОЗВИТОК ТУРИЗМУ

2.1. «Transition pathway for tourism» як основа сталого розвитку у туризмі

10 березня 2020 року Європейська комісія прийняла нову промислову стратегію для підтримки промисловості на передовій екологічній та цифровій трансформації, а також підвищення глобальної конкурентоспроможності та стратегічної автономії ЄС. [65, С.2] Відповідно до досвіду пандемії COVID-19, оновлена стратегія наголошує на необхідності швидкого переходу на зелені та цифрові технології, одночасно посилюючи стійкість промислової екосистеми. Для індустрії туризму, яка сильно постраждала від пандемії, було запропоновано спільний процес розробки «Transition pathway for tourism» за участю всіх зацікавлених сторін. [41, С.6]

Метою цього звіту є опис діяльності та результатів, необхідних для прискорення переходу на зелені та цифрові технології в індустрії туризму, а також запрошення всіх зацікавлених сторін приєднатися до ініціативи.

Ці дії відповідають запиту Європейської Ради щодо розробки Європейського порядку денного для туризму на 2030/2050. Європейську Раду у здійсненні переходу туризму мають інформувати через Робочу групу з питань туризму, та Промисловий Форум стежитиме за прогресом у переході в туризмі та інших секторах. [51]

«Transition pathway for tourism» був започаткований 21 червня 2021 року з публікацією дослідницької роботи SWD (2021) 164, яка містить потенційні сценарії трансформації. [66] Водночас Комісія провела консультації із зацікавленими сторонами для збору думок та надання інформації з цих питань. На онлайн-опитування надійшло майже 200 відповідей від зацікавлених сторін із 24 країн-членів ЄС, а також Норвегії та Великобританії.[85]

Відповіді на опитування були проаналізовані зі сценаріями з робочого документа та використані для сприяння обговоренням на семінарах із зацікавленими сторонами. Крім того, були організовані зустрічі та семінари за участю експертів з держав-членів, які зробили внесок у процес визначення переходу.

Даний звіт про консультації із зацікавленими сторонами охоплює основний сенс процесу підготовки звіту про політику. Цей звіт рекомендує конкретні сфери, у яких зацікавлені сторони повинні діяти, щоб прискорити подвійний перехід і підвищити стійкість туристичної екосистеми. Ця діяльність спрямована на досягнення позитивного ефекту для зацікавлених сторін і всієї туристичної екосистеми та включає різні типи аспектів із певними етапами або циклами постійного вдосконалення.

Інтерв'ю із зацікавленими сторонами, результати якого описано у джерелі 32, підкреслюють необхідність трансформації туризму в більш екологічно чисту галузь і впровадження ряду поточних законодавчих ініціатив, спрямованих на захист навколишнього середовища та кліматичний нейтралітет.

У рамках "Fit for 55 package" [72], який був прийнятий Комісією 14 липня 2021 року, пропонується переглянути значну частину законодавства ЄС у сферах клімату та енергетики. Цей пакет визначає практичні шляхи до досягнення кліматичних цілей ЄС згідно з Європейською Зеленою Угодою.

Крім того, 14 грудня 2021 року Комісія ухвалила пропозицію щодо рекомендації Ради із забезпечення справедливого переходу до кліматичної нейтральності. Ця Рекомендація надає вказівки для держав-членів щодо розробки та впровадження політики підтримки, необхідної для повного «зеленого» переходу, враховуючи робочі місця та мінімізуючи потенційні приховані негативні наслідки.[96] [48]

Законодавчі ініціативи, спрямовані на зелений перехід державних і приватних туристичних організаціях, включають наступні заходи:

- встановлення обов'язкових цілей ЄС щодо відновлення природи [112], відомі як Стратегія біорізноманіття ЄС на 2030 рік [35];
- реалізація цілі щодо скорочення харчових відходів у всьому ЄС [73], як оголошено в стратегії «Від ферми до виделки» [70];
- імплементація Директиви (ЄС) 2019/904 [55] щодо одноразового пластику, яка має на меті зробити всю пластикову упаковку придатною для повторного використання [47];
- досягнення цілей Директиви про очищення міських стічних вод [52], включаючи внесені змін до наявної Директиви;
- запровадження узгоджених правил використання та постачання екологічно чистого авіаційного палива [98];
- встановлення правил використання відновлюваних джерел палива та палива з низьким вмістом вуглецю в морському транспорті [99];
- розробка розумної та стійкої мережі TEN-T для залізничного пасажирського транспорту [58];
- перегляд Директиви про енергоефективність будівель із метою досягнення нульових викидів для нових будівель з 2030 року [97];
- збільшення цільового показника для відновлюваних джерел енергії в ЄС загалом до 40% до 2030 року [43]; [118, С.6-7]

Два роки після початку процесу спільного створення «Transition pathway for tourism» ЄС підводиться підсумок, який свідчить про успішність цієї ініціативи. [119, С. 1] Вдалося визначити ключові сфери діяльності та встановити відповідні цілі, що надихнули різні групи зацікавлених сторін на активні дії. Хоча у звіті виявлено деякі можливості для покращення, загальний підхід довів свою ефективність у підтримці спільної роботи для переходу туристичної екосистеми ЄС та підвищення її стійкості.

Починаючи з лютого 2022 року, Генеральна дирекція з промисловості, підприємництва, малих і середніх підприємств (DG GROW) збирає

зобов'язання зацікавлених сторін для підтримки тематичних напрямів переходу через конкретні заходи та метрики успіху. До жовтня 2023 року було опубліковано 424 обіцянки від 204 організацій з 34 країн ЄС і поза ними, які охоплюють всі визначені теми шляху переходу. [94] [91]

У грудні 2022 року Рада ЄС прийняла Порядок денний у сфері туризму на період до 2030 року [116] в завершальній формі з конкретним планом дій, демонструючи, що підтримка державами-членами роботи державного сектора визначена в процесі співпраці. Інші інституції ЄС, такі як Європейський парламент, Комітет регіонів і Європейський економічний і соціальний комітет, також беруть активну участь в обговореннях і діях. Реалізувати ідеї в цьому напрямі допомагає додаткова фінансова підтримка різноманітних програм фондів ЄС, а також фондів Європарламенту для ініціатив зеленого переходу. [77]

За два роки виявлено значний прогрес у 27 сферах, пов'язаних з політикою та управлінням, зокрема у п'яти ключових аспектах. [119, С. 1] Особливий успіх спостерігається у темах, що стосуються вдосконалення показників для туризму та розробки комплексних стратегій. Велика кількість акторів і зацікавлених сторін з країн-членів ЄС та різних типів організацій долучилися до цього процесу, особливу роль у якому відіграють громадські організації. [91] Багато держав-членів вже розробили плани дій, які враховують економічну, екологічну та соціальну стійкість [33][89][87], і деякі з них активно працюють над механізмами збору даних для моніторингу цих аспектів [87][89]. Неприбуткові організації, малі та середні підприємства відіграють активну роль, співпрацюючи з державними органами у впровадженні стратегій та подальших заходів, підтриманих законодавством ЄС: щодо короткострокової оренди та мультимодальної пасажирської мобільності. [44, С. 12]

Особливий акцент на підтримці трансформаційних заходів для туристичного бізнесу характеризується найбільшою кількістю зобов'язань (45) і

звітними результатами. [94] Ці зобов'язання демонструють успішний перехід до усвідомлення впливу туризму на навколишнє середовище, коли деякі суб'єкти встановлюють конкретні цілі щодо зменшення впливу своїх туристичних послуг на природне середовище. Крім того, аналіз залучень і стартапів [119, С. 2] показує, що спостерігається зростання бізнес-інновацій у забезпеченні туристичної діяльності, валоризації та оцінці природних ресурсів, а також зменшенні використання ресурсів за допомогою технологічних рішень. Пропоновані показники змін включають кількість туристів, які користуються потягом, і кількість сертифікованих екологічних готелів або зелених етикеток. [119, С. 2]

Останній аспект - навички та підтримка зацікавлених сторін - є важливим фактором для переходу до зелених та цифрових технологій і підвищення стійкості. Підвищення обізнаності про потреби та можливості переходу є ключовим першим кроком, який підтримують як держави-члени, так і неприбуткові організації. Зацікавлені сторони активно працюють над розробкою підходів до формальної освіти та навчання для перекваліфікації та підвищення кваліфікації працівників і шукачів роботи, а також отримують підтримку від програми Erasmus+, що фінансується ЄС. [60]

Проте ця сфера потребує більшого залучення всіх держав-членів для розробки місцевих і регіональних механізмів розвитку навичок, що відповідають потребам майбутніх робочих місць у туризмі. У 2022 році 56 500 людей отримали переваги від підвищення кваліфікації та перепідготовки [71], але ця кількість повинна подвоїтися для досягнення мети «Pact for Skills» щодо підготовки 10% робочої сили в туризмі щорічно. [115]

Цей перший звіт створює механізм для регулярного оцінювання розвитку. Оцінюється зусилля і прогрес для кожної теми шляху переходу для трьох ключових груп учасників: Європейської Комісії, держав-членів і зацікавлених

сторін у сфері туризму. [119, С. 3] Цей підхід дозволяє мати систематичний огляд 27 тем та забезпечує основу для порівняння в наступні роки.

Загалом зобов'язання, оголошені до жовтня 2023 року, свідчать про участь зацікавлених сторін із 24 держав-членів та 10 інших країн (Албанія, Боснія і Герцеговина, Японія, Ліхтенштейн, Чорногорія, Північна Македонія, Норвегія, Великобританія, Швейцарія та США). [45] Важливо підвищувати обізнаність і підтримувати розвиток значущих дій і цілей. Учасники з усіх держав-членів повинні брати участь за підтримки однодумців на національному та міжнародному рівнях.

Найбільша частина обіцянок зацікавлених сторін (10,6%) стосується зеленого переходу туристичних малих та середніх підприємств (МСП) і це також категорія з найбільшою кількістю зобов'язань. На другому місці за поширеністю знаходиться розробка туристичних стратегій (8%), а на третьому - поліпшення статистики та показників для туризму (7,5%). Майже 36% повідомляють про досягнення результатів, і 8% заявили, що їх досягнуто повністю. МСП та бізнес-асоціації є найактивнішими організаціями, яким належить 29% всіх робіт. [119, С. 4]

Зобов'язання зацікавлених сторін і передовий досвід держав-членів також відображають дії, що охоплюють 27 сфер, таких як зміна клімату, важливість культурного туризму та добробуту місцевих громад. Це свідчить про те, що перелік дій у «Transition pathway for tourism» слід розглядати не як обмежувальну рамку, а як запрошення до дій та роздумів про майбутнє туризму. Обговорення із зацікавленими сторонами визначило сфери, які потенційно можуть бути включені до майбутніх стратегічних цілей. Ці сфери включають розгляд та підтримку відповідальних мандрівників, розвиток соціальної економіки для туризму та регенеративний підхід до дизайну туризму. [117]

Обмін конкретними діями з чіткими цілями слід розглядати як процес спільного створення, навчання та трансформації. Основна суть шляху переходу

полягає в індивідуальних діях, які відбуваються та створюють колективний вплив. [117] Таким чином, потрібно вкласти значні зусилля в допомогу кожній зацікавленій стороні у визначенні та обміні значущими діями, а також знайти приклади, які стосуються їх. Це ключове завдання групи експертів "Разом для туризму в ЄС" (Т4Т) [101], створеної у 2023 році, з тематичними підгрупами. Їхня робота буде підтримуватися майбутньою онлайн-платформою підтримки зацікавлених сторін у переході Т4Т [39].

Після оновлення індикаторів для підрахунку наступний етап передбачає подання першої 3-річної звітності до Ради Європейського Союзу після 2025 року щодо виконання Порядку денного ЄС для туризму до 2030 року. [116] Це буде критичним моментом для оцінки того, як оновити цілі та напрямки дій шляху переходу та Порядку денного ЄС з метою забезпечення ефективного розвитку конкурентоздатного, відповідального та стійкого туризму в ЄС. Важливо досягати добробуту мешканців і відвідувачів та рухатися в напрямку досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року.

Головний аспект першого підбивання підсумків полягає в тому, що всі сфери діяльності зазнають прогресу і їх слід підтримувати й надалі. [119, С. 4] У 2024 році праця триває в усіх 27 тематичних сферах переходу, і особлива увага має бути приділена їхньому продовженню а саме:

- покращення наявних даних, які можна порівнювати та обмінювати, сприятиме підтримці економічно, екологічно та соціально сталого управління, розвитку та моніторингу туризму в ЄС. Центр компетенції ЄС для управління даними (D3HUB) [63] у туристичних напрямках та Інформаційна панель ЄС [69] для туризму гратимуть ключову роль у цьому, спираючись на міжнародні події та співпрацю з обміном передового досвіду між державами-членами та роботою підгруп експертів Т4Т. Ця робота також сприятиме оцінюванню варіантів перегляду Регламенту (ЄС) 692/2011 щодо статистики туризму ЄС;

- прискорення цифрового переходу в усіх його аспектах, включаючи навички, впровадження базових і передових технологій та полегшення обміну даними, які є ключовими. Цьому сприяють центри цифрових інновацій ЄС [56], мережа Enterprise Europe Network [59] та тестовий приклад обміну даними, що розробляється як частина Повідомлення про Загальний європейський простір даних для туризму [48]. Підтримка держав-членів у цифровому переході та управлінні простором даних є важливою, і створення Консорціуму європейської цифрової інфраструктури (EDIC) [67] може допомогти у цьому шляхом багатонаціонального підходу;
- розвиток стійкості туристичних напрямків, зосередження на добробуті місцевих жителів та якості робочих місць у сфері туризму, також важливий. Обмін передовим досвідом міст-переможців та аспектів, отриманих у результаті дослідження Комісії, може сприяти досягненню цієї мети;
- інвестиції у перекваліфікацію та підвищення кваліфікації туристичної робочої сили та розвиток нових навичок для стійких та відповідальних інновацій у туризмі. Широкомасштабне партнерство ЄС «Пакт про навички» у сфері туризму та фінансування програми Erasmus+ [83] надають ключову підтримку цьому;
- прискорення синергії між суб'єктами зі спільними інтересами та організаціями, що мають відповідні знання, також важливе. Експертна група зацікавлених сторін T4T та майбутня онлайн-платформа підтримки зацікавлених сторін T4T відіграватимуть ключову роль у виконанні цих завдань, спираючись на підтримку проекту Комісії. [119, С. 5]

2.2. Зелена Угода ЄС та її вплив на політику України

У 2020 році в Україні розпочалися внутрішні дискусії з бізнес-середовищем стосовно Європейського зеленого курсу (ЄЗК). [9]

У контексті економічної та пандемічної криз європейський зелений курс виявляється об'єднавчим фактором, що сприятиме підвищенню стійкості вразливого світу. ЄЗК визначається не лише кліматичною політикою, але й зеленою концепцією модернізації економіки та стимулюванням економічного зростання з метою забезпечення гармонійного співіснування людини та планети та її ресурсів. [9]

ЄЗК створює як виклики, так і можливості для українського та європейського бізнесу. Зважаючи на широкий спектр напрямків, охоплених курсом, він суттєво вплине на український ринок та економічну співпрацю з ЄС.

Варто відзначити майбутній Механізм регулювання межі вуглецю (СВАМ) [40], щодо якого у ЄС зараз тривають консультації. Уряд України пропонує стороні ЄС розглядати Україну разом з ЄС при впровадженні цього механізму, оскільки Україна вже взяла зобов'язання імплементувати відповідне законодавство ЄС. [123]

У випадку застосування ЄС індивідуального підходу до України з урахуванням національної специфіки, СВАМ може створити певні конкурентні переваги для українських експортерів порівняно з іншими третіми країнами. Однак, якщо ЄС не піде назустріч у цьому питанні, СВАМ може стати додатковим бар'єром для торгівлі. [9] Деякі наслідки зелених ініціатив ЄС для торгівлі проявляться лише у довгостроковій перспективі.

Програма "Горизонт Європа" на період 2021-2027 років передбачає значний бюджет на дослідження та інновації, що створює стійкий попит на інноваційні рішення. [81] Перелік тематик, які охоплюються в рамках "Зеленої

Угоди", широкий і пов'язаний з фундаментальною трансформацією різних секторів економіки, транспорту, енергетики, будівництва, сільського господарства та інших. Інновації будуть потрібні не лише у прикладних фізичних галузях, але й у сферах економічної теорії, менеджменту, соціальної трансформації, психології та інших.

Особливим пріоритетом програми "Горизонт Європа" є залучення малих та середніх підприємств, стартапів. Новими елементами рамкової програми є Партнерства та Місії, які є механізмами об'єднання науковців, бізнесу та промисловості для досягнення амбітних цілей. Значна частина таких проектів буде спрямована на зелені ініціативи. [31] Україна має можливість приєднатися до участі в цих проектах, що може не лише забезпечити фінансування, але й сприяти трансферу сучасних європейських технологій на територію України.

Україна активно бере участь у впровадженні Спільного морського порядку денного для Чорного моря [37] та Стратегічної програми досліджень та інновацій для Чорного моря [36] з метою досягнення екологічних цілей, зокрема забезпечення здорових морських та прибережних екосистем у Чорному морі.

У Європейському Союзі визнається важлива роль регіонів та міст у досягненні кліматичних та енергетичних цілей. Їх активна участь у впровадженні Європейського зеленого курсу вважається ключовою. [64] Успіх цієї стратегії значною мірою залежить від здатності місцевих та регіональних органів влади втілювати політику, ухвалену на рівні ЄС.

У рамках різноманітних ініціатив ЄС, таких як Угода мерів [42], Угода зелених міст [75], ініціатива для розумних міст [104] та інші, активно залучаються міста та регіони для реалізації Зеленого курсу. У червні 2020 року Комітет регіонів ЄС створив робочу групу "Зелений курс йде на місцевий рівень"[113] з метою забезпечення участі міст та регіонів ЄС у впровадженні Зеленого курсу.

В Україні реформи в галузі охорони навколишнього середовища, виконані на шляху до Угоди про асоціацію з ЄС, передбачають зміцнення регіонального компонента та покладання нових функцій на місцеві органи влади. [122] Впровадження цих реформ залежить від ефективного впровадження на місцях нових механізмів та стандартів, а також від державної регіональної політики, включаючи екологічну сферу.

Україна наразі активно адаптує своє законодавство в екологічній сфері до норм і стандартів ЄС. [122] Паралельно з цим завершується реформа місцевого самоврядування та децентралізації влади, а також вже пройшли місцеві вибори на новій територіальній основі. Ці регіони тепер мають велику можливість не лише спостерігати, але й активно брати участь у процесі апроксимації законодавства до європейських стандартів та впровадження Угоди про асоціацію у сфері охорони навколишнього середовища.[9]

Український уряд розуміє необхідність радикальних змін у сферах клімату та енергетики, попри значні відхилення у використанні енергії на одиницю валового внутрішнього продукту та великий обсяг викидів парникових газів, що перевищує навіть показники європейських сусідів. [53] У рамках цього підґрунтя Угоди про асоціацію з ЄС та відповідних положень національна концепція "Зелений перехід до 2050 року" [18] була розроблена та подана на розгляд. Цей документ, аналогічно до Європейської Зеленої Угоди, ще не набув чинності, але проходить стадію вдосконалення. Перед конференцією ООН зі зміни клімату COP26 у Глазго, уряд України також затвердив оновлений Національний визначений внесок у рамках Паризької угоди [24], який зобов'язує країну скоротити викиди парникових газів на 65% до 2030 року порівняно з 1990 роком.

Попри те, що Україна ще офіційно не приєдналася до Європейської Зеленої Угоди, вона висловила намір брати участь у її реалізації з моменту її оголошення. Країна поступово адаптує своє законодавство до стандартів ЄС і

постійно консультиється з партнерами ЄС щодо повної інтеграції в реалізацію Зеленої Угоди. Діалог на високому рівні з цього питання був ініційований у лютому 2021 року під час зустрічі Прем'єр-міністра України та Виконавчого віце-президента Єврокомісії. У травні 2021 року вони обговорили ряд питань, включаючи стратегію кліматичної нейтральності, архітектуру управління кліматом, оновлення НДЦ, фінансування "зеленого переходу" та інші аспекти. [76]

У березні 2021 року Уряд України прийняв постанову "Про утворення робочої групи для узгодження підходу щодо застосування до України механізму коригування вуглецю на кордоні для проведення консультацій з Європейською Комісією". [20] Ця постанова має на меті вироблення консолідованої позиції України стосовно впровадження механізму коригування вуглецю.

У вересні 2021 року у Києві відбулася друга робоча зустріч з питань перспектив України в рамках Європейського зеленого договору, учасниками якої були Віце-прем'єр-міністр України з питань європейської та євроатлантичної інтеграції Ольга Стефанішина та заступник генерального директора DG NEAR – голова Групи підтримки України (SGUA) Катаріна Матернова. [76] У ході зустрічі обговорювалися різноманітні аспекти оптимізації системи донорської підтримки "зеленого переходу" в Україні, розширення сфери охорони навколишнього середовища для ефективної відповіді на виклики "потрійної планетарної кризи" - зміни клімату, забруднення та втрати біорізноманіття. Була підкреслена необхідність прийняття цілого ряду законодавчих актів, включаючи закони про управління відходами, промислові викиди, екологічний контроль та формування Національної стратегії управління лісами. Ці заходи мають створити стійку підставу для просування в напрямку зменшення викидів та забруднення, розвитку циркулярної економіки та збереження біорізноманіття.

Допомога Європейського Союзу Україні у контексті її руху до приєднання до Європейської Зеленої Угоди (EGD) виявляється й в міжнародному контексті загалом. [76] Ця допомога базується на багаторічному досвіді співпраці та реалізації різноманітних проектів у рамках Програми Східного Партнерства, що забезпечило Україні спроможність на різних рівнях закласти міцну основу для виконання амбіційних завдань, встановлених Зеленою Угодою. Аналіз масштабних програм та проектів, які фінансуються ЄС та реалізуються в Україні, підтверджує їхню відповідність метам та цілям EGD в різних секторах. [76] Назви таких програм, як EU4Environment [4], EU4Climate [80], EU4Digital [79], Association4U[61], а також програма підтримки енергоефективності в Україні (EE4U) [57], прямо вказують на їх вклад у ключові аспекти Зеленої Угоди.

Наприклад, програма EE4U, яка отримала фінансування в розмірі 104 мільйонів євро, сприяє створенню та функціонуванню Фонду енергоефективності, ініційованого спільно Європейським Союзом, Німеччиною та українським урядом. [57] Цей фонд виступає ключовим механізмом технічної та фінансової підтримки енергоефективності в житловому секторі України, який залишається одним з основних споживачів енергії в країні. Фонд надає субсидії ОСББ для енергоефективних заходів в багатоквартирних будинках з метою зменшення споживання енергії та покращення умов проживання.

Окрім того, Східноєвропейське Партнерство з енергоефективності та охорони навколишнього середовища (Фонд E5P) [10] спрямовує свої зусилля на реалізацію муніципальних проектів зеленої інфраструктури, підвищення енергоефективності та поліпшення навколишнього середовища в рамках Східного партнерства. Україна має значний досвід реалізації проектів E5P [3], які відбуваються у сферах централізованого опалення, енергоефективності громадських будівель та інших сферах.

Результати даних проектів сприятимуть майже 800 тисячам тонн скорочення викидів CO₂ щорічно, що прирівнюється викидами парникових газів міста Луцька з населенням 212 тисяч осіб. [76] Такі ініціативи сприяють збереженню природних ресурсів та підвищенню якості життя українських громадян.

У 2020 році Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) здійснив інвестиції в українську інфраструктуру на суму понад 1 млрд євро, включаючи сегмент "зеленої" інфраструктури. Загальний обсяг інвестицій ЄІБ в Україну склав 7,5 млрд євро. У межах діяльності Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) шість українських міст приєдналися до програми "Зелені міста", спрямованої на досягнення цілей у сфері сталої енергетики та клімату. NEFCO та KfW також вкладають кошти в поліпшення інфраструктури водопостачання та очищення стічних вод у різних містах України. [76]

Програма FINNTEC [78] надає технічну допомогу та заохочувальні гранти для впровадження інноваційних кліматичних технологій, сприяючи переходу до більш стійких бізнес-моделей. Важливо відзначити, що всі проекти, які отримують європейську технічну допомогу, повинні відповідати стратегічним цілям Європейської Зеленої Угоди і взаємодіяти з наявними ініціативами. Президент Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн підкреслила важливість координації всіх інституційних, організаційних та фінансових зусиль для досягнення цілі кліматичної нейтральності Європи до 2050 року. [76]

Враховуючи бажання Уряду України приєднатися до Європейської Зеленої Угоди та важливість усвідомлення громадськістю її цілей, Представництво Європейського Союзу в Україні розпочало інформаційно-комунікаційну кампанію, спрямовану на об'єктивність інформації про Зелену Угоду. [76]

Важливо зазначити, що 2023 рік ознаменувався продовженням реформ, спрямованих на реалізацію принципів Європейської Зеленої Угоди (EGD) в

Україні – всупереч надзвичайно складним обставинам повномасштабного вторгнення Росії, яке вплинуло на всі сфери, пов'язані з EGD в Україні. Водночас помітними стали деякі негативні тенденції, які створюють перешкоди для ефективного впровадження реформ в Україні та забезпечення умов для зеленого відновлення.

Значною перешкодою для ефективного впровадження реформ залишається недостатній рівень прозорості в енергетичному секторі щодо інформації про функціонування ринку, динаміку відновлення, а також розробки рішень та національних стратегічних документів. [121] Зокрема, неоприлюднення прийнятої у 2023 році Енергетичної стратегії України до 2050 року вже призвело до значної негативної реакції з боку зацікавлених сторін, які системно підтримують Україну. Подібні обмеження існують і при реалізації інших політик, пов'язаних з EGD в Україні, зокрема екологічної та кліматичної. [121]

Водночас варто відзначити прогрес України у реалізації пріоритетів EGD у низці галузей економіки протягом року. Зокрема, помітним є посилення реформи сектору відновлюваної енергетики та прийняття оновленого законодавства, яке сприятиме майбутньому переходу до ринкової моделі. [121] Ще одним важливим аспектом є продовження зусиль щодо підвищення енергоефективності та створення нових механізмів для фінансування заходів з декарбонізації. [121] Ці зусилля також вживалися на тлі часткової стабілізації енергетичних ринків в Україні, що також відповідає загальній тенденції поступового виходу європейського енергетичного сектору з кризи, спричиненої повномасштабним вторгненням Росії у 2022 році.

Водночас Україна продемонструвала прогрес у розвитку кліматичного та екологічного законодавства, а також активну кліматичну дипломатію та просування питання справедливої компенсації екологічної шкоди від російської

агресії на низці міжнародних заходів (конференція United for Justice [124], Кліматична конференція ОБСЄ [14], COP28 [50] тощо).

Можна виділити наступні ключові події року:

- ухвалення Європейською Радою рішення про початок переговорів щодо вступу України до ЄС; [2]
- прийняття положень Регламенту (ЄС) 1227/2011 (REMIT) на рівні українського законодавства, яке, в разі успішної імплементації, підвищить прозорість енергетичних ринків та запровадить механізми боротьби з маніпулюванням та інсайдерською торгівлею, значно покращуючи ринок операція; [1]
- запуск перших проектів з використанням нових технологій, які будуть надзвичайно важливими для зеленого відновлення: зокрема, запуск першої біометанової установки та ліцензування першого проекту зберігання енергії в Україні; [16]
- законодавчі зміни, які сприятимуть підвищенню енергоефективності та фінансуванню відповідних заходів, зокрема стимулювання високоефективної когенерації (Закон № 2955-IX) та запуск Державного фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації тощо.[121]

Отже, аналогічно до практики Європейського Союзу, в Україні необхідно встановити ефективний діалог між центральними та регіональними органами влади, місцевими органами самоврядування, громадськими організаціями та експертними групами. Це допоможе спільно виробити підходи та рішення для здійснення необхідних трансформацій та досягнення амбітних екологічних цілей, які мають позитивний вплив на життя кожного українця.

РОЗДІЛ III. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ “TRANSITION PATHWAY FOR TOURISM” В ТУРИСТИЧНУ ІНДУСТРІЮ УКРАЇНИ

3.1. Перспективи реалізації угоди в контексті розвитку туризму

Україна, як країна з величезним потенціалом у сфері туризму, має всі передумови для успішного впровадження принципів Transition Pathway for Tourism. Активна підтримка місцевих громад, розвиток малого бізнесу в сфері туризму сприятимуть сталому розвитку галузі. У цьому контексті важливо розглянути основні аспекти, які забезпечують Україні потенціал для успішного впровадження вищезгаданих настанов.

У зв'язку з ухваленням глобального Порядку денного розвитку до 2030 року [19] та 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР) [29], Програма розвитку ООН Україні активно підтримує Уряд у процесі адаптації та локалізації ЦСР. [27] Однією з ініціатив була серія відкритих консультацій з громадськістю, спільно з Міністерством економіки України, щоб підготувати Національну доповідь "ЦСР для України". [28] Ця доповідь визначила ЦСР як важливі керівні принципи для розробки стратегічних планів у різних секторах.

Успіх у досягненні ЦСР залежатиме від їх інтеграції та відповідних завдань і показників у систему стратегічного планування на національному та регіональному рівнях. Щоб це забезпечити, Програма розвитку ООН розпочала інклюзивний процес розробки Стратегії сталого розвитку для України до 2030 року. [11] Ця стратегія може виступати як інструмент реалізації цілей та рамковий документ, що направлятиме стратегічне планування у різних секторах національного розвитку.

Проект Стратегії сталого розвитку України до 2030 року є результатом аналітичної роботи, проведеної українськими експертами за підтримки Програми розвитку ООН в Україні та Глобального екологічного фонду у рамках

проекту "Інтеграція положень Конвенцій Ріо в національну політику України".
[12]

Запропонований проект Стратегії розглядається як основний документ, що визначає стратегічні напрямки довгострокового розвитку України. При розробці враховувалися адаптовані до умов України ЦСР до 2030 року та ключові аспекти Оновленої Стратегії сталого розвитку ЄС. Ці документи є ефективними інструментами для впровадження принципів збалансованого розвитку у регіонах.

Стратегія спрямована на досягнення певної мети розвитку, заснована на Національному плані дій - дорожній карті України для переходу до сталого розвитку.

Стратегія встановлює систему стратегічних та оперативних цілей для інтегрованого економічного, соціального та екологічного розвитку України до 2030 року. Вона також визначає інституційні основи впровадження стратегії, напрями міжгалузевої та міжсекторної співпраці, основні джерела та інструменти для її реалізації.

Стратегічне бачення сталого розвитку України базується на досягненні національних інтересів та виконанні міжнародних зобов'язань стосовно переходу до сталого розвитку. Основні принципи цього розвитку включають [21]:

- рівновагу в економічній, соціальній та екологічній сферах;
- перехід до "зеленої економіки" та трансформацію економічної діяльності;
- побудову соціально згуртованого, мирного та безпечного суспільства з ефективним управлінням та інклюзивними інституціями;
- партнерську взаємодію між урядом, бізнесом, наукою, освітою та громадськими організаціями;
- повну зайнятість населення та високий рівень науки, освіти та охорони здоров'я;
- збереження середовища для якісного життя майбутніх поколінь;
- децентралізацію та розвиток регіональної політики;

- збереження культурних цінностей і традицій.

Центральним елементом є інноваційне спрямування розвитку, яке базується на використанні знань та наукових досягнень, стимулюванні інновацій, створенні сприятливого інвестиційного клімату та розвитку високотехнологічних секторів економіки. [11]

30 вересня 2019 року було створено указ президента України Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року [21]. Основні аспекти, які проголошені у даному указі зазначені у Додатку Б.

Варто зауважити про Стратегію розвитку туризму та курортів на період до 2026 року [13]. Її цілі спрямовані на покращення туристичної інфраструктури, просування унікальних туристичних продуктів України, розвиток курортних зон та місцевих атракцій, збереження та просування культурної спадщини, підтримку екологічного туризму та забезпечення високих стандартів обслуговування та безпеки туристів. Ці заходи мають сприяти залученню більшої кількості туристів, підвищенню конкурентоспроможності країни як туристичного напрямку та розвитку економіки.

Стратегія передбачає, що до 2026 року в Україні: кількість іноземних туристів зросте у 2,5 рази; кількість внутрішніх туристів зросте в 5 разів; кількість робочих місць у туристичній галузі зросте в 5 разів; наповнення бюджету на всіх рівнях реалізації туристичної діяльності зростуть у 10 разів; кількість об'єктів туристичної діяльності збільшиться у 5 разів; туристи витратять під час поїздок в Україні до 80 млрд грн; буде сформовано позитивний імідж України як привабливої країни для туризму. [13]

Усі вищезгадані документи є базою для запровадження «Transition pathway for tourism» в українській туристичній індустрії. Наявність чіткої стратегії сталого розвитку створює перспективи для кращої імплементації подвійного переходу у туризмі.

Прикладами успішного впровадження цілей сталого розвитку у стратегії регіонального розвитку можуть слугувати: Стратегія розвитку туризму міста Вінниці до 2030 року [25], Стратегія розвитку туризму та рекреації в

Рівненській області на період до 2027 року [23], Стратегія розвитку туризму та екосистеми паломництва Уманської міської територіальної громади до 2030 року [8] та інші.

Тож, можна вважати, що це ще один з перспективних аспектів кращої реалізації цілей не лише на національному, але й на регіональному рівні, що дозволить максимально враховувати специфіку та потреби конкретних регіонів, сприяючи імплементації цілей сталого розвитку туризму повною мірою.

Наступним фактором може виступати створення еко-індустріальних парків. [7] У сфері туризму зазначена концепція може бути особливо важливою, оскільки туристична сфера включає широкий спектр гравців, таких як готелі, ресторани, туроператори, туристичні агентства, місцеві органи влади та інші зацікавлені сторони. Створення індустріальних екосистем у сфері туризму сприяють збільшенню конкурентоспроможності, інноваційному розвитку та забезпеченню сталого росту. Такі екосистеми слугуватимуть обміну знаннями та ресурсами між різними гравцями галузі, створюючи сприятливе середовище для спільної роботи над рішеннями щодо підвищення якості послуг, розвитку нових продуктів, а також просування інновацій.

Україна бере участь у проєкті «GEIPP Ukraine» [7], який є частиною Глобальної програми з еко-індустріальних парків (ЕІП), що реалізується Організацією Об'єднаних Націй з промислового розвитку (UNIDO) в семи країнах за фінансової підтримки Швейцарії через Державний секретаріат Швейцарії з економічних питань (SECO). Основним бенефіціаром Проєкту є Міністерство економіки України. Проєкт стартував у 2020 році та буде втілюватися до кінця 2024 року. [7]

У лютому 2021 року було виявлено 50 зацікавлених сторін (стейкхолдерів) в контексті Проєкту. Серед них зустрічалися представники різних сфер, включаючи органи державної та регіональної влади, галузеві асоціації, національні та міжнародні організації, університети, дослідницькі установи, фінансові організації та парки. У майбутньому планується залучити усіх стейкхолдерів до процесу розвитку еко-індустріальних парків в Україні.

Представники урядових структур вже брали участь у співпраці з Проектом в рамках урядової робочої групи з розвитку законодавства щодо еко-індустріальних парків. Ця група працює над розробкою законопроектів та поправок до законів для включення еко-індустріальних парків у національну політику. [7]

Тож, створення еко-індустріальних парків у сфері туризму є перспективним напрямом розвитку, який сприятиме поєднанню екологічно сталої промисловості з туристичними можливостями. Ця ініціатива слугуватиме створенню інноваційних туристичних об'єктів та впровадженню цілей сталого розвитку загалом.

Доцільно відмітити важливу роль Державного агентства з розвитку туризму, що активно реалізує проекти, спрямовані на посилення та збагачення туристичної галузі країни. Проектна діяльність орієнтована на створення інноваційних туристичних маршрутів [6], сприяє економічному зростанню регіонів та підтримує місцеві ініціативи. ДАРТ активно співпрацює з місцевими громадами, бізнесом та громадськими організаціями для забезпечення сталого розвитку туризму.

Однією з важливих подій у їхній діяльності є те, що на 68-й сесії Європейської комісії Всесвітньої туристичної організації ООН у Софії (Болгарія) Україна була обрана на посаду голови Європейської комісії ВТО ООН.

Мар'яна Олесків, голова Державного агентства розвитку туризму, зазначила, що головування в Комісії створить нові можливості для України співпрацювати з європейськими країнами та рештою світу на професійному міжнародному рівні. Україна головуватиме у Європейській комісії UN Tourism протягом двох років. [26]

Варто згадати, що під час 103-ї загальних зборів, які відбулися 18-20 травня 2022 року у Люблянці, Європейська туристична комісія (ЕТС) ухвалила рішення запросити Державне агентство розвитку туризму України (ДАРТ) приєднатися до організації з безкоштовним трирічним членством. На цій

зустрічі були присутні керівники національних туристичних органів (НТО) з усієї Європи та асоційовані члени ЕТС з приватного сектора. Голова ДАРТ, Мар'яна Олесків, брала участь у Загальних зборах дистанційно як почесний гість.

ДАРТ зазвичай займається просуванням та популяризацією українського туризму на внутрішньому та зовнішньому ринках. Однак з лютого 2022 року програма діяльності агентства була значно змінена через військовий конфлікт. Мар'яна Олесків поділилася своїми думками про руйнівний вплив війни на туристичний сектор України. Сьогодні агентство надає інформацію про поточну ситуацію в країні, координує зусилля української туристичної спільноти щодо організації евакуації та тимчасових притулків, а також сприяє працевлаштуванню фахівців галузі у безпечних регіонах.

Під час даного збору президент ЕТС, Луїс Араухо, висловив свою солідарність з Україною. На знак підтримки члени комісії проголосували за надання безкоштовного членства ДАРТ на період щонайменше трьох років, залежно від геополітичної ситуації, з можливістю прийняття України до організації на постійній основі. Це рішення дозволить ЕТС підтримувати ДАРТ, надаючи доступ до всіх своїх ресурсів та дослідницьких даних. Завдяки цьому членству ДАРТ матиме змогу розробляти стратегії відновлення українського туристичного сектора після завершення війни. [68]

Отже, завдяки вищезгаданим аспектам Україна має потенціал для реалізації Transition Pathway for Tourism. Участь у проєктах з еко-індустріальними парками та виконання ролі голови Європейської комісії Всесвітньої туристичної організації ООН створюють можливості для інтенсивнішого міжнародного співробітництва. Це слугуватиме підвищенню міжнародного іміджу України як країни, здатної до інновацій та сталого розвитку, що є критично важливим для залучення інвестицій та розвитку туристичної індустрії.

3.2. Виклики на шляху впровадження у туристичній галузі України

Сучасний розвиток України характеризується необхідністю відповідати на виклики у туристичній галузі. Як і більшість сфер господарської діяльності, туристична нині характеризується зниженням рівня ділової активності і дохідності. Так, за даними Державного агентства з розвитку туризму, надходження з туристичної галузі до державного бюджету за останні три квартали 2022 року скоротилися на 34 %, порівняно з аналогічним періодом 2021 року. [6] Тому суб'єкти господарювання туристичної сфери мають вчасно реагувати на виклики і сприяти стабілізації туристичної сфери. Розширювати поле для упровадження інноваційних технологій та застосування інноваційних продуктів для збереження показників розвитку туристичної галузі, насичення внутрішнього ринку туристичних послуг.

На думку Грибова Д.В [5], «сучасний туристичний продукт формується двома суб'єктами: туристичним регіоном (його керівною системою, туристичними підприємствами, що виробляють туристичну продукцію та задовольняють туристичні потреби) і туристичним оператором».

Погодимося, що застосування інноваційних технологій та формування інноваційного продукту - це завдання і сфера діяльності та відповідальності обох суб'єктів, які спільно повинні використовувати усі можливості для знаходження, розвитку і комерціалізації інновацій.

Важливим для впровадження у туристичній сфері України є використання інноваційних технологій та інноваційної продукції, що відповідають низці критеріїв [22]:

1. здатність враховувати постійні зовнішні загрози при формуванні інноваційних туристичних продуктів;
2. залучення до упровадження відомих перевірених технологій розроблення туристичних продуктів та економічно прораховане використання новітніх;

3. вміння діяти в умовах все більшої конкуренції, боротьби за переділ ринку туристичних послуг і зростання пропозиції стандартизованих глобальних туристичних продуктів;
4. забезпечення переходу від економіки пропозиції до економіки попиту у туристичній діяльності;
5. синтез привабливих умов відпочинку і подорожей шляхом використання інноваційних технологій з метою задоволення потреб споживачів і формування їх вподобань.

Для ефективного розвитку інноваційного туристичного продукту та його впровадження на ринок потрібна вагома державна підтримка, яка може реалізовуватися декількома способами. [22] Один з таких способів – це використання державного замовлення для стимулювання інновацій через спеціальні програми та створення дослідницьких установ. Інший спосіб полягає у наданні безповоротної або кредитної фінансової підтримки для реалізації проектів, прибутковість яких важко передбачити. Також можлива підтримка приватного сектор, надаючи фінансування наукових досліджень, модернізацію основних засобів та технічну допомогу. Додатково, державна може допомогти зі страхуванням фінансово-економічних ризиків, пов'язаних з інноваціями у туристичній сфері. [5]

Постійний розвиток туризму на базі інновацій вимагає застосування регуляторних механізмів для впровадження інновацій та їх виходу на ринок, а також розвитку маркетингових і інформаційно-реklamних заходів на рівні держави, окремих підприємств. Зростання туристичної галузі в Україні до кризових часів створило значний потенціал для впливу на супутні галузі, такі як готельний бізнес, транспорт та банківська сфера. Однією з головних проблем є подолання кризових тенденцій у сфері шляхом розвитку та впровадження інноваційних технологій, формування нових продуктів та нових форм організації дозвілля. [5]

Туристична галузь має значний потенціал для отримання великих прибутків і, за наявності державної підтримки, може істотно збільшити

бюджетні надходження. [22] Зростання зайнятості у цій сфері також сприятиме поліпшенню ринку праці та створенню нових робочих місць.

Поточний стан туристичної галузі в Україні та інтеграція інноваційних технологій підкреслюють необхідність змін у підходах до оцінки методів впровадження інновацій, критеріїв оцінки інноваційних туристичних продуктів та можливостей їх комерціалізації чи задоволення інших суспільних потреб. [22] Впровадження стратегії розвитку туризму в Україні стикається з викликами, такими як недостатньо розвинена туристична інфраструктура, нестача соціальної інфраструктури, нестабільна політична та економічна ситуація, а також конкуренція з іншими країнами. [82, С.10-17].

Український туризм у контексті сталих і зелених переходів стикається з різними викликами, пов'язаними з тяглою війною, наслідками агресії проти країни та одночасними напрацюваннями щодо наближення політичного курсу країни до векторів Європейського Союзу. Аби витримати конкуренцію, Україна — на шляху до європейської інтеграції — має віддавати пріоритет цифровій та зеленій трансформації в єдності з керівними принципами.

Напрацьовані в ЄС практики, такі як вироблення політики, розробка інструментів та механізмів її впровадження, аналіз конкурентних переваг – це те, що необхідно наразі та потребуватиме і в майбутньому в українській практиці.

Серед проблемних питань гостро наголошується на нагальній потребі висвітлення у зрозумілій та чіткій формі засад функціонування європейського простору, до яких має адаптуватися український туризм. [49]

Варто зауважити, що сталий туризм є перш за все ціллю держав-членів, а роль ЄС полягає в тому, щоб доповнювати, підтримувати та координувати дії країн. Ця роль загалом передбачає сприяння конкурентоспроможності, розвитку сектора та налагодження співпраці [84].

Наявні різні території, які мають різні початкові можливості та обмеження щодо реалізації заходів. Консультації із зацікавленими сторонами підкреслюють відсутність хорошого транспортного сполучення та цифрового зв'язку, котрі є

ключовими проблемами, що уповільнюють перехід зеленого та цифрового туризму особливо в сільській місцевості. У контексті шляху розвитку туризму Єврокомісія також запустила нову туристичну інформаційну платформу [34], аби допомогти національним і регіональним політикам розробити власні стратегії для переходу туристичного сектора та покращити стійкість туризму ЄС.

Варто зауважити, що європейські вектори передбачають значний потенціал цього руху у поєднанні з мережею Natura 2000. Українська складова - Смарагдова Мережа, її площа становить 10% від загальної площі України (Emerald Network) у той час, як середній показник серед країн ЄС сягає 18% від площі держав. [15]

Необхідно приділити увагу інтегрованим та інноваційним підходам до стратегічного та просторового планування розвитку туризму, особливо у сільських регіонах. Поточні кроки цифровізації не враховують повною мірою синергетичні можливості геоінформаційних систем (ГІС). В українських умовах важливо інформувати громади та туристичний бізнес про переваги використання ГІС для ефективного управління ресурсами та підтримки сталого розвитку.

Зокрема, використання ГІС може покращити управління туристичними маршрутами, сприяти збереженню природної та культурної спадщини, а також оптимізувати планування туристичної інфраструктури. Поширення знань про ці технології серед місцевих громад та підприємців є ключовим для максимізації їх потенціалу та успішного впровадження у практику [84]

Нагальним завданням в Україні є ознайомлення, висвітлення та практичне застосування визначень та нормативно-правових положень, вигод, ризиків й викликів, що пов'язані з розвитком туризму, орієнтуючись на Європейську Зелену Угоду, Перехідний Шлях для Туризму, Європейський порядок денний для туризму до 2030 року та враховувати складні українські реалії сьогодення.

Зокрема, наявні виклики реалізації через масштаби такого перетворення та проблеми фінансування виконання даного переходу. Обсяги переходу до

сталого туризму можуть стати одним із найскладніших викликів через необхідність інвестицій у модернізацію інфраструктури та управління, а також проблеми фінансування, що включають нестачу інвестицій, неефективне використання ресурсів, непередбачені витрати та обмежений доступ до інвестицій [51, С. 5-6].

3.3. Пропозиції щодо забезпечення успішної реалізації в туристичному секторі

Запровадження цілей та реалізація пропозицій щодо забезпечення успішної реалізації в українському туризмі, відповідно до принципів Transition Pathway for Tourism, може здійснюватися шляхом розробки та впровадження національної стратегії сталого розвитку туризму, прийняття законодавчих актів, що сприяють сталому розвитку, стимулювання сталої туристичної інфраструктури, проведення освітніх кампаній та програм за допомогою міжнародного співробітництва і спільних ініціатив з іншими країнами та міжнародними організаціями.

Таким чином, із вищезазначеного дослідження випливає, що пропозиції щодо забезпечення успішної реалізації в туристичному секторі – це шляхи системного переходу туристичної спільноти [82], зокрема:

1. реформування та удосконалення системи збору й опрацювання статистичних даних задля відстеження усіх даних, що можуть свідчити про розвиток туристичного сектору у цьому напрямі;
2. створення системи відстеження та оцінювання досягнення певного результату. Основними складовими мають бути: нормативно-правова база звітності, котра буде надходити відповідальним міністерствам та відомствам для аналізу, публікація звітних документів та певних висновків щодо них для громадського перегляду;
3. задля більш об'єктивного вимірювання та оцінювання розробити передові технології, адже важливо мати надійну систему результатів для їх кращого аналізу;
4. створити систему опитування усіх можливих стейкхолдерів та учасників, аби зрозуміти прогалини та виклики, з якими вони безпосередньо стикаються при реалізації цілей. Отримані результати аналізувати та на основі них діяти у напрямі розв'язання наявних проблем;

5. необхідно налагодити співпрацю та комунікацію між усіма структурними одиницями, що залучені у процеси реалізації цілей, задля покращення обміну досвідом. Адже наразі спостерігається тенденція, що багато організацій керуються лише пріоритетами грантодавців, а не реальними потребами суб'єктів туристичної індустрії;
6. підвищення якості реалізації стратегій розвитку та використання усієї доступних інструментів, аби досягнути усіх поставлених цілей та у максимальних масштабах реалізувати потенціал регіонів під час процесу імплементації;
7. створення відповідних інституцій та механізмів фінансування реалізації дій, що відповідають переходу, через різноманітні джерела фінансування, включаючи державні фонди, інвестиції та спонсорську підтримку;
8. заохочення досліджень та розробок у галузі туризму;
9. розвиток програми та ініціатив, що спрямовані на підвищення свідомості серед туристів щодо впливу подорожей на навколишнє середовище та місцеві спільноти;
10. розробка та впровадження оновлених стандартів і програм сертифікації для туристичних підприємств відповідно до цілей сталого розвитку;
11. сприяння створенню партнерства між громадським, приватним сектором та місцевими органами влади.

Для того, щоб Україна відповідала глобальним трансформаційним тенденціям, необхідно прискорити процес створення системи прийняття стратегічних рішень. Це дозволить Україні максимально використати переваги глобалізації як інструменту вирішення глобальних викликів, одночасно долаючи внутрішні проблеми. Таке завдання є як метою, так і засобом державної політики, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності України на світовому ринку, а також на формування фінансових ресурсів і людського капіталу, необхідних для вирішення ряду гуманітарних, соціальних та інтеграційних проблем [82, С.10-14].

Успішне впровадження цілей сталого розвитку у національну політику України та досягнення цих цілей у майбутньому значною мірою залежить від виконання зазначених умов. Українська влада повинна визначити пріоритети своїх зусиль і інвестувати ресурси для реалізації цих умов. [82, С.17]

Отже, для кращого та більш ефективного запровадження цілей Transition Pathway та вирішення зазначених викликів у туристичній галузі України доцільне інвестування в інфраструктуру, стимулювання сталого туризму, співпраця з місцевим населенням, розробка маркетингових стратегій, кампаній та співпрацю з міжнародними партнерами - ці заходи сприятимуть розвитку туризму, забезпечуючи його сталий розвиток згідно з принципами “Transition pathway for tourism”.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження автор дійшов наступних загальних висновків відповідно поставленим завданням та меті дослідження.

Аналізуючи вплив держави на політику туризму, можна зробити кілька ключових висновків щодо її ролі, методів втручання, та соціальних аспектів у цьому процесі. Державне регулювання впливає на різні аспекти економіки туризму, а також формування позиції туристичної економіки в національній економіці. Держава активно формулює економічні, політичні, соціальні та культурні цілі, пов'язані з розвитком туризму.

Для досягнення цих цілей використовуються різні інструменти, які можуть бути узагальнені, деталізовані та спеціалізовані. Ці інструменти адаптовані до конкретних потреб та секторів туристичного ринку.

ЄС має змішану модель, що відходить від далекосяжного інтервенціонізму на користь лібералізму, що зменшує безпосереднє втручання держави у туристичний сектор, але забезпечує підтримку, координацію та доповнення політик на рівні держав-членів.

Багаторівневе врядування (MLG) у туристичній політиці ЄС та інших стратегічних сферах займає важливе місце у забезпеченні ефективного і стійкого розвитку. Концепція MLG, яка передбачає скоординовані дії різних рівнів влади — Європейського Союзу, держав-членів, регіональних та місцевих органів, — сприяє інтеграції політик і досягненню спільних цілей. Завдяки багаторівневому підходу урядові органи можуть об'єднати свої ресурси, досвід та знання, що призводить до ефективнішої реалізації політики.

Застосування MLG у контексті енергетичної політики, зокрема після прийняття кліматично-енергетичного пакета "20-20-20", продемонструвало важливість співпраці на різних рівнях влади для досягнення амбітних цілей. Місцеві та регіональні органи влади взяли на себе відповідальність за розробку власних планів дій, що сприяло загальному успіху ініціативи.

Впровадження зеленого переходу в туризмі Європейського Союзу стає важливим напрямом розвитку, який відображає загальні тенденції до сталого розвитку та збереження навколишнього середовища. Заходи, що вживаються, охоплюють широкий спектр сфер, включаючи встановлення обов'язкових цілей, реалізацію стратегій щодо скорочення відходів та використання відновлюваних джерел енергії. На фоні цього, ініціативи ЄС з вдосконалення туристичної галузі вже демонструють успішність, проте вони потребують подальшої уваги та удосконалення.

Важливою є активна участь громадських організацій та бізнесу у впровадженні стратегій та заходів. Процес спільного створення та обговорення допомагає визначити нові напрями та цілі для подальшого розвитку туристичної галузі.

Аналізуючи вплив Зеленої Угоди ЄС на туристичну політику України слід зазначити, що Україна, яка виступає важливим регіональним партнером ЄС, активно включилася у процес адаптації до вимог ЄЗК, що свідчить про прагнення країни до економічної інтеграції з ЄС і розробки власної політики у сферах енергетики, клімату та екологічної стійкості. Однак, реалізація цих завдань в Україні зустрічається з викликами, зокрема через внутрішні та зовнішні політичні та економічні ризики, які вимагають додаткових зусиль для мінімізації економічних втрат і забезпечення безпеки.

Завдяки вищезгаданим у роботі перспективам Україна має потенціал для реалізації Transition Pathway for Tourism. Участь у проєктах з еко-індустріальними парками та перебуваючи у ролі голови Європейської комісії Всесвітньої туристичної організації ООН створюють можливості для інтенсивнішого міжнародного співробітництва. Це створить умови для підвищення міжнародного іміджу України як країни, здатної до інновацій та сталого розвитку, що є критично важливим для залучення інвестицій.

Виклики, що стоять перед туристичною галуззю в Україні, включають необхідність подолання кризових явищ, створення ефективної цифрової та транспортної інфраструктури, особливо у сільських регіонах, а також

узгодження внутрішніх ініціатив із європейськими практиками сталого та зеленого туризму. Державна підтримка через спеціальні програми, наукові дослідження та фінансування може стати критично важливою у розв'язанні цих проблем.

Варто зауважити, що для кращого та більш ефективного запровадження цілей Transition Pathway та вирішення зазначених викликів у туристичній галузі України доцільне інвестування в інфраструктуру, стимулювання сталого туризму, співпраця з місцевим населенням, розробка маркетингових стратегій, кампаній та співпрацю з міжнародними партнерами - ці заходи сприятимуть розвитку туризму, забезпечуючи його сталий розвиток згідно з принципами "Transition pathway for tourism".

Вивчення Європейської Зеленої Угоди та її впливу на туристичну політику країн, таких як Україна, показує, що європейські ініціативи здатні формувати внутрішні політики партнерських країн, викликаючи необхідність адаптації та імплементації нових підходів.

Забезпечення перспектив розвитку та успішної реалізації Transition Pathway for Tourism у туристичному секторі в контексті розвитку туризму залежить від ефективного впровадження заходів, здатності до вирішення конфліктів та загального соціально-економічного контексту. Виклики на шляху впровадження у туристичній галузі України вимагають комплексного підходу та активної співпраці між урядом, бізнесом та громадськістю. Необхідна реалізація пропозицій, щоб залучити всі зацікавлені сторони, встановити конкретні цілі та метрики, стимулювати інновації, забезпечувати фінансову підтримку, впроваджувати системи моніторингу та звітності, підтримувати місцевий розвиток та розвивати партнерства між секторами у сфері туризму.

Отже, збалансований розвиток туристичної індустрії вимагає інтеграції стратегічного планування, новітніх технологій та екологічних ініціатив, а також врахування міжнародних стандартів і зміцнення регіонального співробітництва. Це забезпечує стійкість туризму в умовах глобальних викликів і змін, що надходять як з зовнішніх, так і внутрішніх джерел.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Верховна Рада України прийняла найбільш значущий у 9-му скликанні закон у енергетичній галузі. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/print/237663.html> (дата звернення: 23.05.2024).
2. Вступ України до ЄС: ухвалено рішення про старт переговорів. IP офіс - IP Office. URL: <https://nipo.gov.ua/start-rehionalnoi-prohramy-eu-pidtrymky-ip-sfery-ukrainy/> (дата звернення: 21.05.2024).
3. Георгійович В. Д. Андерс Лунд: Україна має значний потенціал енергоефективності і здатна пройти цей шлях швидше, ніж деякі країни Європи. Mukachevo.net. URL: https://mukachevo.net/post/anders-lund-ukrayina-maye-znachnyy-potentsial-en-erhoefektyvnosti-i-zdatna-proyty-tsey-shliakh-shvydshe-niz-deiaki-krayiny-ye-vropy_196751.html (дата звернення: 14.05.2024).
4. Головна - EU4ENVIRONMENT. EU4ENVIRONMENT. URL: <https://www.eu4environment.org/uk/> (дата звернення: 17.05.2024).
5. Грибова Д.В. Створення туристичного продукту та інноваційні види туризму // Вісник ХДУ. Серія Економічні науки. 2021. №43. С.33-37.
6. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://www.tourism.gov.ua/> (дата звернення: 17.05.2024).
7. Еко-індустріальні парки (ЕІП) | Проект GEIPP Ukraine. Екоіндустріальні парки (ЕІП) | Проект GEIPP Ukraine. URL: <https://geipp-ukraine.org/> (дата звернення: 01.05.2024).
8. Євген Г. Стратегія розвитку туризму та екосистеми паломництва Уманської міської територіальної громади до 2030 року. Головна сторінка - Уманська міська рада. URL: <https://uman-rada.gov.ua/index.php/ekonomika/sotsialno-ekonomichniy-rozvytok-mista/strategiya-rozvytku/item/22559-strategiya-rozvytku-turyzmu-ta-ekosystemy-palomnytstva-umanskoyi-miskoyi-terytorialnoyi-hromady-do-2030-roku> (дата звернення: 12.05.2024).
9. Європейський Зелений Курс. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spivrobotnictvo/klimat-yevro-pejska-zelena-ugoda>. (дата звернення: 11.05.2024)
10. Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) і Фонд Східноєвропейського партнерства з енергоефективності та довкілля (E5P). URL: <https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%>

[B8%D0%B9-%D1%96%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA-%D1%94%D1%96%D0%B1-%D1%96-%D1%84%D0%BE%D0%BD%D0%B4-%D1%81%D1%85%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%BF%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%BD%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0-%D0%B7-%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%BE%D0%B5%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-%D1%82%D0%B0_uk?s=232](https://www.mre.gov.ua/news/Detail?id=89204206-6311-4f1e-b04f-eb0eaf21505f) (дата звернення: 10.05.2024).

11. Закон України Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH6YF00A?an=364> (дата звернення: 24.05.2024).
12. Інтеграція положень Конвенцій Ріо у національну політику України. UNDP. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/projects/intehratsiya-polozhen-konventsiiy-rio-u-natsionalnu-polityku-ukrayiny> (дата звернення: 09.05.2024).
13. Кабмін ухвалив Стратегію розвитку туризму та курортів до 2026 року | Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?id=89204206-6311-4f1e-b04f-eb0eaf21505f> (дата звернення: 14.05.2024).
14. Кліматична конференція ОБСЄ у Відні – Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України – офіційний сайт. URL: <https://mepr.gov.ua/klimatychna-konferentsiya-obsye-u-vidni/> (дата звернення: 23.05.2024).
15. Мережа Емеральд - Українська природоохоронна група. Українська природоохоронна група. URL: <https://uncg.org.ua/emerald/> (дата звернення: 07.05.2024).
16. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. Головна | Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. URL: <https://www.nerc.gov.ua/news/nkrekp-vidala-pershu-licenziyu-zi-zberigannya-energiyi> (дата звернення: 14.05.2024).
17. О. Давидова. Особливості застосування інновацій у розвиток туристичної галузі України, Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

- Economics, 2015; 7 (172): 65-69. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/172_9.pdf (дата звернення: 10.05.2024).
18. Очолення зеленого переходу. State of the Union. URL: https://state-of-the-union.ec.europa.eu/state-union-2022/state-union-achievements/leading-green-transition_uk (дата звернення: 17.05.2024).
19. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. UNDP. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/peretvorennya-nashoho-svitu-poryadok-dennyi-u-sferi-staloho-rozvytku-do-2030-roku> (дата звернення: 10.05.2024).
20. Про утворення робочої групи для узгодження підходу щодо застосування до України механізму коригування вуглецю на кордоні для проведення консультацій з Європейською Комісією. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265-2021-p#Text> (дата звернення: 24.05.2024).
21. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 13.05.2024).
22. Реалії та виклики застосування інновацій у туризмі в Україні. Все про туризм. Туристична бібліотека. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/shevchenko9.htm (дата звернення: 24.05.2024).
23. Рівненська обласна державна адміністрація - Про Стратегію розвитку туризму та рекреації в Рівненській області на період до 2027 року. Головна | Рівненська обласна державна адміністрація. URL: <https://www.rv.gov.ua/npas/pro-strategiyu-rozvitku-turizmu-ta-rekreaciyi-v-rivnenskiy-oblasti-na-period-do-2027-roku-325-2020> (дата звернення: 05.05.2024).
24. Рішуче дотримуючись Паризької угоди, Україна обіцяє подальше скорочення викидів вуглецю. UNDP. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/press-releases/rishuche-dotrymuyuchys-paryzkoyi-uhody-ukrayina-obitsyaye-podalshe-skorochennya-vykydiv-vuhletsyu> (дата звернення: 08.05.2024).
25. Туризм - Стратегія розвитку туризму міста Вінниці. Вінницька міська рада. URL: <https://2021.vmr.gov.ua/Branches/Lists/Tourism/ShowContent.aspx?ID=45> (дата звернення: 24.05.2024).

26. Україна вперше в історії очолила Європейську Комісію ВТО ООН. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/ukrayina-vpershe-v-istoriyi-ocholila-ievropeysku-komisiyu-vto-oon> (дата звернення: 14.05.2024).
27. Цілі сталого розвитку. | Організація Об'єднаних Націй в Україні. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs> (дата звернення: 12.05.2024).
28. Цілі сталого розвитку: Україна. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf> (дата звернення: 20.05.2024).
29. 17 Цілей сталого розвитку | Global Compact. Global Compact. URL: <https://globalcompact.org.ua/tsili-stijkogo-rozvytku/> (дата звернення: 21.05.2024).
30. 2021-2027: Cohesion policy EU budget initial allocations. European Structural and Investment Funds. URL: [https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/2021-2027-EU-allocations-available-for-programming/2w8s-ci3y/#2.-goal-investment-for-jobs-and-growth-\(initial-allocations-by-fund\)-](https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/2021-2027-EU-allocations-available-for-programming/2w8s-ci3y/#2.-goal-investment-for-jobs-and-growth-(initial-allocations-by-fund)-) (date of access: 17.05.2024).
31. Adaptation to climate change. Research and innovation. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/adaptation-climate-change_en (date of access: 19.05.2024).
32. A Guide to Multi-level Governance For Local and Regional Public Authorities. URL: <https://www.local2030.org/library/210/A-Guide-to-Multi-level-Governance-For-Local-and-Regional-Public-Authorities.pdf> (date of access: 13.05.2024).
33. Albania EU for Economic Development. European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations (DG NEAR). URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/a90115e1-e9c3-41f0-901f-eea7637019c8_en (date of access: 11.05.2024).
34. A tourism dashboard for greener, digitally savvy and resilient EU destinations. EU Science Hub. URL: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/jrc-news-and-updates/tourism-dashboard-greener-digitally-savvy-and-resilient-eu-destinations-2022-10-19_en (date of access: 22.05.2024).
35. Biodiversity strategy for 2030. Environment. URL: https://environment.ec.europa.eu/strategy/biodiversity-strategy-2030_en (date of access: 10.05.2024).

36. Black sea strategic research and innovation agenda. URL: http://connect2blacksea.org/wp-content/uploads/2024/01/Black-Sea-SRIA_2023.pdf (date of access: 14.05.2024).
37. Black sea virtual knowledge centre. URL: <https://www.bsec-bsvkc.org/Forms/commonMaritimeAgenda> (date of access: 15.05.2024).
38. Bramwell, Bill, and Bernard Lane. 2010. Sustainable tourism and the evolving roles of government planning. *Journal of Sustainable Tourism* 18: 1–5.
39. Call for pledges and commitments to tourism transition pathway co-implementation. | European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/eusurvey/runner/Together4EUTourism> (date of access: 01.05.2024).
40. Carbon border adjustment mechanism. Taxation and customs union. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism_en (date of access: 08.05.2024).
41. Castillo P. C., Fosse (Eco-union) J., Lázaro (Plan Bleu UNEP/MAP) G. State of play of tourism in the Mediterranean. URL: https://planbleu.org/wp-content/uploads/2022/11/EN_VF_stateoftourism_PLA_NBLEU.pdf (date of access: 16.05.2024).
42. CEMR: Covenant of Mayors. URL: <https://www.ccre.org/activites/view/3> (date of access: 18.05.2024).
43. Commission presents Renewable Energy Directive revision. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/news/commission-presents-renewable-energy-directive-revision-2021-07-14_en (date of access: 03.05.2024).
44. Commission staff working document scenarios towards co-creation of transition pathway for tourism for a more resilient, innovative and sustainable ecosystem - SWD (2021) 164 final, p. 18. URL: https://www.parlament.gv.at/dokument/XXVII/EU/68773/imfname_11082166.pdf (date of access: 15.05.2024).
45. Commitments and pledges for the transition of EU tourism. Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/tourism/eu-tourism-transition/tourism-transition-pathway/commitments_en (date of access: 21.05.2024).
46. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions a long-term vision for the EU's rural areas - towards stronger, connected, resilient and prosperous rural areas by 2040. COM/2021/345 final.

- EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021DC0345> (date of access: 02.05.2024).
47. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions a new circular economy action plan for a cleaner and more competitive Europe. COM/2020/98 final. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2020:98:FIN> (date of access: 21.05.2024).
48. Communication from the Commission Towards a Common European Tourism Data Space: boosting data sharing and innovation across the tourism ecosystem 2023/C 263/01. C/2023/4787. EUR-Lex. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023XC0726\(01\)&qid=1701283376253](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023XC0726(01)&qid=1701283376253) (date of access: 13.05.2024).
49. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012E/TXT> (date of access: 17.05.2024).
50. COP28 UAE - United Nations climate change conference. COP28 UAE - United Nations climate change conference. URL: <https://www.cop28.com/> (date of access: 23.05.2024).
51. Council conclusions on ‘European Agenda for Tourism 2030’. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15441-2022-INIT/en/pdf> (date of access: 04.05.2024).
52. Council Directive 91/271/EEC of 21 May 1991 concerning urban waste-water treatment. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31991L0271> (date of access: 01.05.2024).
53. CO₂ and Greenhouse Gas Emissions. Our World in Data. URL: <https://ourworldindata.org/co2-and-greenhouse-gas-emissions#co2-and-greenhouse-gas-emissions-country-profiles> (date of access: 24.05.2024).
54. Directive (EU) 2015/2302 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on package travel and linked travel arrangements, amending Regulation (EC) No 2006/2004 and Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directive 90/314/EEC - Publications Office of the EU. Publications Office of the EU. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d9dbbde8-9fd7-11e5-8781-01aa75ed71a1> (date of access: 15.05.2024).

55. Directive (EU) 2019/904 of the European Parliament and of the Council of 5 June 2019 on the reduction of the impact of certain plastic products on the environment (Text with EEA relevance) PE/11/2019/REV/. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/904/oj> (date of access: 17.05.2024).
56. EDIH Catalogue | European Digital Innovation Hubs Network. URL: <https://european-digital-innovation-hubs.ec.europa.eu/edih-catalogue> (date of access: 18.05.2024).
57. EE4U – програма ЄС з підтримки енергоефективності в Україні. EU NEIGHBOURS east. URL: <https://euneighbourseast.eu/uk/news/publications/ee4u-programa-yes-z-pidtrymky-energoefektyvnosti-v-ukrayini/> (дата звернення: 19.05.2024).
58. Efficient and Green Mobility. Mobility and Transport. URL: https://transport.ec.europa.eu/news-events/news/efficient-and-green-mobility-2021-12-14_en (date of access: 24.05.2024).
59. Enterprise Europe Network | Enterprise Europe Network. URL: <https://een.ec.europa.eu/> (date of access: 21.05.2024).
60. Erasmus+. Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/tourism/eu-funding-and-businesses/funding-guide/erasmus_en (date of access: 20.05.2024).
61. EUКрайна. Association4U. URL: <https://association4u.in.ua/> (date of access: 20.05.2024).
62. EU climate deal approved by European Parliament | Greenovate! Europe. Home Greenovate! Europe. URL: <https://greenovate-europe.eu/eu-climate-deal-approved-by-european-parliament/> (date of access: 20.05.2024).
63. EU Competence Centre to support data management in tourism destinations. European Innovation Council and SMEs Executive Agency (EISMEA). URL: https://eisma.ec.europa.eu/funding-opportunities/calls-proposals/eu-competence-centre-support-data-management-tourism-destinations_en (date of access: 19.05.2024).
64. Sustainable tourism. URL: <https://www.urban-initiative.eu/innovative-actions-sustainable-tourism> (date of access: 20.05.2024).
65. Communication from the commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0350> (дата звернення: 22.05.2024).

66. European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45977> (дата звернення: 25.05.2024).
67. European Digital Infrastructure Consortium (EDIC). Shaping Europe's digital future. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/edic> (date of access: 24.05.2024).
68. European Travel Commission. European travel commission extends complimentary membership to Ukraine's tourism agency. URL: <https://etc-corporate.org/news/european-travel-commission-extends-complimentary-membership-to-ukraines-tourism-agency/> (date of access: 22.05.2024).
69. EU Tourism Dashboard. URL: <https://tourism-dashboard.ec.europa.eu/?lng=en&ctx=tourism> (date of access: 20.05.2024).
70. Farm to Fork Strategy. Food Safety. URL: https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en (date of access: 19.05.2024).
71. First Pact for Skills Annual Survey Report shows progress made in upskilling and reskilling. Pact for Skills. URL: https://pact-for-skills.ec.europa.eu/about/news-and-factsheets/first-pact-skills-annual-survey-report-shows-progress-made-upskilling-and-reskilling-2023-05-23_en (date of access: 18.05.2024).
72. Fit for 55. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/green-deal/fit-for-55/> (date of access: 18.05.2024).
73. Food waste measurement. Food Safety. URL: https://food.ec.europa.eu/safety/food-waste/eu-actions-against-food-waste/food-waste-measurement_en (date of access: 18.05.2024).
74. For a New EU Integrated Tourism Policy: Europe - 27 Countries, One Destination. p. 19-22. URL: https://projects2014-2020.interregeurope.eu/fileadmin/user_upload/tx_tevprojects/library/file_1556119954.pdf (date of access: 18.05.2024).
75. Green City Accord. Environment. URL: https://environment.ec.europa.eu/topics/urban-environment/green-city-accord_en (date of access: 24.05.2024).
76. Green Deal. EU for Ukraine. URL: <https://eu4ukraine.eu/en/greendeal-en> (date of access: 18.05.2024).
77. Guide on EU funding for tourism. Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs. URL:

- https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/tourism/eu-funding-and-businesses/funding-guide_en (date of access: 19.05.2024).
- 78.Home | EBRD FINTECC. URL: <https://fintecc.ebrd.com/index.html> (date of access: 19.05.2024).
- 79.Home - EU4Digital. EU4Digital. URL: <https://eufordigital.eu/uk/> (date of access: 19.05.2024).
- 80.Home Page - EU4Climate. EU4Climate. URL: <https://eu4climate.eu/> (date of access: 15.05.2024).
- 81.Horizon Europe. Research and innovation. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en (date of access: 22.05.2024).
- 82.Implementing the 2030 Sustainable Development Goals in Ukraine: analysis of government strategies and public policy, p. 10-17. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/RIA_eng_270_917.pdf (date of access: 21.05.2024).
- 83.Key Action 2: Cooperation among organisations and institutions. Erasmus+. URL: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/programme-guide/part-b/key-action-2> (date of access: 18.05.2024).
- 84.Kiptenko V. K. European Vectors of Rural Tourism. Constructive geography and rational use of natural resources (in Ukrainian). 2024. No. 4. P. 139–145. URL: <https://doi.org/10.17721/2786-4561.2024.4.special-21/19> (date of access: 20.05.2024).
- 85.Koens K. Font W. Font X. and Neuhofer B. European Tourism Transition Pathway 2030. Compilation Stakeholder Survey Results Intermediary Deliverable. Prepared for the European Commission. 2021. URL: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/48355/attachments/1/translations/en/renditions/native> (date of access: 19.05.2024).
- 86.Kurek, Włodzimierz, ed. 2008. Turystyka. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, p. 338.
- 87.Malta tourism strategy 2021-2030. URL: <https://tourism.gov.mt/wp-content/uploads/2023/04/National-Tourism-Strategy-2021-2030.pdf> (date of access: 18.05.2024).
- 88.McGuigan, R. James, R. Charles Moyer, and H. Frederick deb Harris. 2008. Managerial Economics: Applications, Strategy, and Tactics. Mason: Thomson/South-Western, pp. 610–11.
- 89.Norway. National Tourism Strategy 2030. URL: <https://assets.simpleviewcms.com/simpleview/image/upload/v1/clients/norway>

- [/Nasional_Reiselivsstrategi_engelsk_red_c59e62a4-6fd0-4a2e-aea1-5e1c6586e6bc6.pdf](#) (date of access: 18.05.2024).
90. One Planet network - 10YFP. One Planet network - 10YFP on LinkedIn: Throwback on the first day of the #CIPGlobalConference! Three exciting... LinkedIn. URL: https://www.linkedin.com/posts/10yfp-unep_cipglobalconference-cipglobalconference-activity-7130566802354364416-UzhN (date of access: 20.05.2024).
91. Organisations. Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/tourism/eu-tourism-transition/tourism-transition-pathway/commitments/organisations_en (date of access: 19.05.2024).
92. Panasiuk, Aleksander. 2019. Rynek Turystyczny. Struktura. Procesy. Tendencje. Warszawa: Difin, pp. 190–231.
93. Panasiuk, Aleksander, ed. 2011. Ekonomia Turystyki i Rekreacji. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, pp. 306–7.
94. Pledges. Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/tourism/eu-tourism-transition/tourism-transition-pathway/commitments/pledges_en (date of access: 15.05.2024).
95. Policy Statement - Tourism Policies for Sustainable and Inclusive Growth p. 2. <https://www.oecd.org/cfe/tourism/OECD-Policy-Statement-Tourism-Policies-for-Sustainable-and-Inclusive-Growth.pdf> (date of access: 16.05.2024).
96. Proposal for a Council recommendation on ensuring a fair transition towards climate neutrality. COM/2021/801 final. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021DC0801&qid=1643714241661> (date of access: 19.05.2024).
97. Proposal for a Directive of the European parliament and of the Council on the energy performance of buildings (recast). EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021PC0802> (date of access: 19.05.2024).
98. Proposal for a regulation of the European parliament and of the Council on ensuring a level playing field for sustainable air transport. com/2021/561 final. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2021:561:FIN> (date of access: 16.05.2024).
99. Proposal for a regulation of the European parliament and of the Council on the use of renewable and low-carbon fuels in maritime transport and amending directive 2009/16/ec. com/2021/562 final. EUR-Lex. URL:

- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2021:562:FIN>
(date of access: 14.05.2024).
100. Regional development & cohesion. Homepage | European Investment Bank.
URL:
<https://www.eib.org/en/projects/topics/regional-development/index#:~:text=W hat%20is%20cohesion?.and%20finance%20cohesion%20throughout%20Europe>
[pe](#) (date of access: 14.05.2024).
101. Register of Commission expert groups and other similar entities. | European Commission. URL:
<https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/home?lang=en>
(date of access: 14.05.2024).
102. REPORT on establishing an EU strategy for sustainable tourism | A9-0033/2021 | European Parliament. URL:
https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0033_EN.html
(date of access: 15.05.2024).
103. Rudchenko O., Anisenko O. Innovative technologies in tourism in Ukraine.
URL:
[https://eprints.kname.edu.ua/57094/1/ФОРУМ%202020_2_Последний\(1\)-37-38.pdf](https://eprints.kname.edu.ua/57094/1/ФОРУМ%202020_2_Последний(1)-37-38.pdf) (date of access: 15.05.2024).
104. Smart cities. European Commission. URL:
https://commission.europa.eu/eu-regional-and-urban-development/topics/cities-and-urban-development/city-initiatives/smart-cities_en (date of access: 15.05.2024).
105. Social aspects of tourism policy in the European Union. The example of Poland and Slovakia. MDPI. URL: <https://www.mdpi.com/2227-7099/9/1/16>
(date of access: 15.05.2024).
106. Special Report 27/2021: EU Support to tourism, p. 22-24. URL:
https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21_27/SR_EU-invest-tourism_EN.pdf (date of access: 15.05.2024).
107. Special report: Cross-border cooperation with neighbouring countries. Home - Publications Office of the EU. URL:
<https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/cross-border-27-2022/en/>
(date of access: 15.05.2024).
108. Sustainable tourism for development guidebook. URL:
https://webapps.ilo.org/wcmssp5/groups/public/@ed_dialogue/@sector/documents/publication/wcms_216669.pdf (date of access: 15.05.2024).

109. Sustainable tourism: the environmental dimension. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/599327/EPRS_BRI\(2017\)599327_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/599327/EPRS_BRI(2017)599327_EN.pdf) (date of access: 24.05.2024).
110. Sustainable Tourism | UAEU. Urban Agenda for the EU | EUI. URL: <https://www.urbanagenda.urban-initiative.eu/partnerships/sustainable-tourism> (date of access: 16.05.2024).
111. The committee of the regions' white paper on multilevel governance. URL: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/regi/dv/cdr89-2009_/cdr89-2009_en.pdf (date of access: 17.05.2024).
112. The EU #NatureRestoration Law. Environment. URL: https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/nature-restoration-law_en (date of access: 15.05.2024).
113. The European Green Deal is Going Local. European Committee of the Regions. URL: <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/The-European-Green-Deal-is-Going-Local-.aspx> (date of access: 14.05.2024).
114. Tourism in 2030 Agenda. UN Tourism | Bringing the world closer. URL: <https://www.unwto.org/tourism-in-2030-agenda> (date of access: 18.05.2024).
115. Tourism. Pact for Skills. URL: https://pact-for-skills.ec.europa.eu/about/industrial-ecosystems-and-partnerships/tourism_en (date of access: 19.05.2024).
116. Tourism Towards 2030 / Global Overview - Advance edition presented at UNWTO 19th General Assembly - 10 October 2011. URL: https://www.globalwellnesssummit.com/wp-content/uploads/Industry-Research/Global/2011_UNWTO_Tourism_Towards_2030.pdf (date of access: 18.05.2024).
117. Tourism transition pathway cocreation. Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/tourism/eu-tourism-transition/tourism-transition-pathway_en (date of access: 10.05.2024).
118. Transition pathway for tourism - Publications Office of the EU p. 1-14. Publications Office of the EU. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/404a8144-8892-11ec-8c40-01aa75ed71a1> (date of access: 10.05.2024).
119. Transition pathway for tourism - Publications Office of the EU p. 1-5. Publications Office of the EU. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/678c08ab-bc06-11ee-b164-01aa75ed71a1/language-en> (date of access: 10.05.2024).

120. Transition pathway for tourism - Publications Office of the EU. Publications Office of the EU. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2873/344425> (date of access: 19.05.2024).
121. Ukraine and European Green Deal – Annual monitoring report 2023 | DiXi Group. DiXi Group. URL: <https://dixigroup.org/en/analytic/ukraine-and-european-green-deal-annual-monitoring-report-2023/> (date of access: 17.05.2024).
122. Ukraine–Support in Approximation of the EU Environmental Acquis · DAI: International Development. DAI · Shaping a more livable world. URL: <https://www.dai.com/our-work/projects/ukraine-support-in-approximation-of-the-eu-environmental-acquis> (date of access: 17.05.2024).
123. Ukraine works to align with EU's CBAM requirements. ICIS Explore. URL: <https://www.icis.com/explore/resources/news/2023/11/27/10948555/ukraine-works-to-align-with-eu-s-cbam-requirements/> (date of access: 24.05.2024).
124. United for justice. URL: <https://united4justice.world/> (дата звернення: 19.05.2024).

Групи інструментів політики туризму (побудовано автором на основі джерела [5])

загальні інструменти державної політики — що впливають з загальної соціально-економічної політики держави

деталізовані інструменти ринку туризму — пов'язані з всеосяжним впливом на ринок туризму, що впливають з законодавства про туризм

спеціальні (спеціалізовані) інструменти, тобто ті, що пов'язані з регулюванням окремих підсекторів туризму

Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року (схема створена автором
на основі джерела [35])

сприяння побудові миролюбного і відкритого суспільства в
інтересах сталого розвитку

забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і
виробництва

захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх
раціональному використанню, раціональне лісокористування

вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її
наслідками; вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною
клімату та її наслідками

збереження та раціональне використання океанів, морів і морських
ресурсів в інтересах сталого розвитку

зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках
глобального партнерства в інтересах сталого розвитку

забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної
стійкості міст, інших населених пунктів

забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних
джерел енергії для всіх

Платформа співпраці для спільного переходу [25]

